

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Přechodná období pro volný pohyb osob v EU

Transitional Arrangements for Free Movement of Persons in the EU

Student: Bc. Zuzana Palocová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ing. Magdaléna Kudelová, Ph.D.

Ostrava 2008

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 20. května 2008

.....

Bc. Zuzana Palocová

S poděkováním za odbornou pomoc a za věnovaný čas své vedoucí diplomové práce paní Mgr. Ing. Magdaléně Kudelové, Ph.D.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod	6
1 Historie a postupný vývoj volného pohybu osob	8
1.1 ESUO, EHS a EURATOM	8
1.1.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 60. letech..	10
1.2 První, druhé a třetí rozšíření	11
1.2.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 70. letech..	11
1.3 Schengenská dohoda a Jednotný evropský akt.....	12
1.4 Maastrichtská smlouva a rozšíření Schengenu	13
1.4.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 90. letech..	15
1.5 Amsterdamská smlouva a Schengenské dohody	15
1.6 Niceská smlouva a Listina základních práv Evropské unie	16
1.6.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 21. století .	17
1.7 Smlouva o ústavě a Lisabonská smlouva	18
1.8 Svoboda versus bezpečnost.....	19
2 Přechodná období a jejich význam.....	21
2.1 Historie přistoupení České republiky k Evropské unii.....	21
2.2 Přechodná období	23
2.3 Přechodná období pro volný pohyb pracovníků a osob	23
2.3.1 Realizace a fungování přechodného období	25
2.4 Členské země EU a přechodné období pro volný pohyb pracovníků.....	27
2.4.1 Belgie.....	27
2.4.2 Česká republika	28
2.4.3 Dánsko	29
2.4.4 Finsko	30
2.4.5 Francie	30
2.4.6 Irsko.....	31
2.4.7 Itálie	32
2.4.8 Lucembursko.....	33
2.4.9 Maďarsko	34
2.4.10 Malta.....	34
2.4.11 Německo	35
2.4.12 Nizozemsko.....	36

2.4.13	Polsko	37
2.4.14	Portugalsko	37
2.4.15	Rakousko	38
2.4.16	Řecko	39
2.4.17	Spojené království Velké Británie a Severního Irska.....	40
2.4.18	Španělsko	41
2.4.19	Švédsko	41
2.5	Země EHP a přechodné období pro volný pohyb pracovníků	42
2.5.1	Island	42
2.5.2	Lichtenštejnsko	43
2.5.3	Norsko.....	44
2.6	Švýcarsko	45
2.7	Shrnutí.....	47
3	<i>Zhodnocení fungování přechodných období.....</i>	49
3.1	Pohyb osob v 90. letech	49
3.2	Zhodnocení situace po základním přechodném období.....	50
3.2.1	Zaměstnanost v zemích Unie	54
3.2.2	Závěr zprávy a vlastní závěry	57
3.3	Současná situace ve vybraných zemích Unie	57
3.3.1	Belgie.....	57
3.3.2	Německo	58
3.3.3	Rakousko	59
3.3.4	Dánsko	60
3.3.5	Francie	60
3.3.6	Shrnutí	61
	<i>Závěr.....</i>	62
	<i>Seznam použité literatury</i>	64
	<i>Seznam zkratk a symbolů.....</i>	75
	<i>Seznam tabulek.....</i>	76
	<i>Seznam grafů.....</i>	76
	<i>Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....</i>	77
	<i>Seznam příloh.....</i>	78

Úvod

Je všeobecně známo, že Společenství zahrnuje celkem čtyři základní svobody, mezi něž patří volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Tato diplomová práce se však zaměří pouze na jednu z těchto svobod, a to na volný pohyb osob, v našem případě pracovníků.

Česká republika vstoupila 1. května 2004 do Evropské unie, čímž se stala novým členským státem tohoto Společenství. Základní práva českých občanů se tak rozšířila o právo na svobodný pohyb, práci a studium v jakékoli členské zemi Unie. Ačkoli však mnohé členské země neměly ihned po přistoupení zcela uvolněný přístup do všech původních patnácti států Unie, které tak toto právo omezovali, tak po uplynutí přechodných období (květen 2011) dojde k uvolnění v plném rozsahu. Dosud tomu brání zavedená přechodná opatření, která dovolují omezit přístup na domácí pracovní trh novým členům. V počátcích přístupových rozhovorů se hovořilo jen o pár zemích, které přechodná období aplikují v podobě národních opatření, u většiny z nich však došlo ke změně názoru a zůstaly pouze tři země (Irsko, Švédsko, Velká Británie), které nikterak přístup neomezily.

31. prosince 2007 se rovněž stala součástí Schengenského prostoru, jenž tvoří zónu umožňující občanům dané země bezbariérový přístup do druhého členského státu, aniž by předkládali cestovní pas či doklad totožnosti. K třinácti státům EU-15 (Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko), Norsku a Islandu se kromě České republiky přidali další členové EU-10 (Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko). Švýcarsko pouze ratifikovalo Schengenskou smlouvu v roce 2005 po konaném referendu, dosud však neimplementovalo potřebná pravidla.

Nové členské země však neměly ihned po přistoupení zcela uvolněný přístup do všech původních patnácti států Unie. Každý z těchto zemí měla totiž možnost využít tzv. přechodná období, která dovolují omezit přístup na domácí pracovní trh novým členům. Ačkoli se v počátcích přístupových rozhovorů hovořilo jen o pár zemích, které přechodná období aplikují v podobě národních opatření, došlo u většiny z nich ke změně názoru a zůstaly pouze tři země (Irsko, Švédsko, Velká Británie), které nikterak neomezily přístup.

Prostřednictvím diplomové práce se v **první kapitole** blíže seznámíme s historií volného pohybu pracovníků a osob. Kapitola bude hovořit o jednotlivých smlouvách a zachycovat postupný rozvoj této svobody od počátků.

Pro lepší představu bude součástí kapitoly rovněž proces postupného rozšiřování Společenství a následně pak Evropské unie. Jelikož se v Evropě začal formovat také Schengenský prostor, který vedle Evropského společenství (Evropské unie) formoval jakousi dvourychlostní Evropu, začlenila jsem do kapitoly rovněž tuto problematiku.

Druhá kapitola je již čistě zaměřena na přechodná opatření a jejich význam. Ta byla již dříve aplikována, když přistupovali jiní členové, takže jejich implementaci do národních opatření lze považovat trochu za rutinu. V samotném začátku se hovoří o historii přistoupení České republiky k Evropské unii, což je do druhé kapitoly zahrnuto z důvodu lepšího začlenění se do problematiky.

Ne všechny členské země se však vůči České republice (případně novým členům Unie) zachovávají jednotně a každá země EU-15 stanoví různá opatření různého rozsahu. Tomuto tématu je věnována právě většina druhé kapitoly, která jednotlivá národní opatření podrobně rozebere, a to jak ze strany původních členů Unie, tak i ze strany nových členů a dalších zemí.

Jak již bylo zmíněno, skoro všechny země Unie se nakonec rozhodly tato opatření realizovat v podobě pracovních povolení i v případě největšího rozšíření, jelikož se obávali masivního přílivu pracovníků z „chudých“ států střední a východní Evropy. Tuto domněnku však vyvrací hodnotící zpráva Komise, jenž je součástí **třetí kapitoly**. Cílem kapitoly je zachytit vliv migrujících pracovníků z EU-10 do původních zemí a vliv přechodných opatření na tuto migraci.

V závěru **třetí kapitoly** se pak zaměříme na (dle mého názoru) pět nejvýznamnějších zemí původní patnáctky, jenž jsou ze strany občanů nových států atraktivní. U těchto pěti států se zaměříme na současnou situaci na trhu práce a na národní opatření aplikována na rok 2008.

1 Historie a postupný vývoj volného pohybu osob

Je tomu již devadesát let, co Evropu poznamenala první světová válka. Ovšem její razance a celkový počet obětí nelze srovnat s druhou světovou válkou, která se černým písmem zapsala do srdcí všech lidí obývajících tento svět. Nevídaný rozmach nových technologií a obrovské ztráty na životech způsobily, že se začalo jednat o možnosti tzv. *jednotné Evropy*. Tato myšlenka přetrvávala dlouhá období, ovšem tím podstatným impulsem byl právě stav poválečné Evropy a možnosti zabránit opakování tak tragické situace. Úkol byl jasný – zabránit vzniku konfliktů a jakémukoli dalšímu soupeření, zajistit bezpečnost a mír, nalézt ztracené sebevědomí, zajistit svobodu a umožnit hospodářskou spolupráci. Jedním z možných řešení bylo politické sjednocení kontinentu.

1.1 ESUO, EHS a EURATOM

První integrace tak nenechala na sebe dlouho čekat. Francouzský ministr zahraničí Robert Schuman jako první řekl, že válčit může jen ta země, jenž má základní strategické suroviny. Navrhl tedy, 9. května 1950,¹ vytvoření společného trhu uhlí a oceli, který bude řízen nadnárodním způsobem. Za necelý rok, dne 18. dubna 1951, je v Paříži podepsána šesticí států (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko)² **Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli** (ECSC – European Coal and Steel Community), jejímž hlavním cílem právě bylo získat po dvou světových válkách kontrolu nad základními strategickými průmyslovými surovinami a odvětvími³, čímž by se zároveň přispělo k hospodářskému rozvoji Evropy vedoucí skrze růst zaměstnanosti a zvýšila by se celková životní úroveň členských států. Tyto cíle šlo splnit jediným racionálním řešením, a to skrze společný trh, jenž by neměl žádná diskriminační omezení. Smlouva vstoupila v platnost 23. července 1952.⁴

Zcela první zmínka o volném pohybu pracovníků je zaznamenána právě v této smlouvě z roku 1951, přesněji ve článku 69 nacházející se v Kapitole VIII, jež spadá

¹ Tento den je označován za zrod Evropské unie a je také každoročně oslavován jako „Den Evropy“.

² Smlouvu mohla podepsat i Velká Británie, ale odmítla z důvodu, že smlouva je příliš nadnárodní.

³ Tradičně nesvářené země byly především Německo a Francie, jejichž usmíření bylo klíčem k mírové budoucnosti západní Evropy.

⁴ Smlouva byla uzavřena na 50 let, takže vypršela 23. července 2002 (čl. 97 smlouvy).

pod Hlavu III (Hospodářská a sociální ustanovení). Tato Pařížská smlouva umožňuje volný pohyb jen těm pracovníkům, kteří jsou nebo byli zaměstnání v uhelném a ocelářském průmyslu. V případě zaměstnání pracovníka z jiné členské země je zakázána jakákoliv diskriminace v oblasti odměňování a pracovních podmínek.

Úspěšné fungování Společenství mělo za následek návrh o rozvoji integrace. Zprávu na návrh rozvoje integrace předvedl belgický politik Paul-Henri Spaak, který navrhoval rozšířit režim platný pro uhlí a ocel na všechno zboží, včetně zemědělské produkce.

Tento návrh se ujal a dne 25. března 1957 byly v Římě podepsány rovnou dvě smlouvy, a to **Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství** (EEC - European Economic Community), která měla zajistit vznik společného trhu založeného na celní unii a čtyřech svobodách a **Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii** (EAEC – European Atomic Energy Community). Obě smlouvy podepsaly ty samé země jako u Evropského společenství uhlí a oceli. V platnost vstoupily 1. ledna 1958.

Římská smlouva z roku 1957 zakládající Evropské hospodářské společenství tedy rozšiřuje nejen oblast zboží, ale také volný pohyb, a to na všechny pracovníky, živnostníky, podnikatelé či jiná svobodná povolání.⁵ Této oblasti je věnována celá Kapitola I (články 48 – 51), která je součástí Hlavy III ve druhé části s názvem Základy společenství. Smlouva říká, že „nejpozději na konci přechodného období bude zajištěn volný pohyb pracovníků ve Společenství“. Toto přechodné období mělo trvat celých 10 let, takže do konce roku 1968.

Pracovníci díky této smlouvě mají právo ucházet se o pracovní místo, volně se pohybovat za tímto účelem po území Společenství, pobývat v členské zemi, kde vykonává práci, případně zůstat v této zemi zůstat i po skončení zaměstnání. Tato práva se však nevztahují na oblast veřejné správy a pracovní příležitosti mohou být omezeny v případě, že ohrožují zdraví, národní bezpečnost či veřejný pořádek. Těchto ustanovení se mohl dovolávat kterýkoli občan členského státu, jelikož je Evropský soudní dvůr uznal za bezprostředně závazná.

⁵ Volný pohyb byl umožněn také rodinným příslušníkům daných pracovníků.

1.1.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 60. letech

Smlouva předpokládala, že bude do konce přechodného období umožněn svobodný pohyb pracovníků (čl. 49) a zároveň dojde k postupnému zrušení omezení svobody usazování (čl. 52) ostatních ekonomicky činných osob, mezi které patří podnikatelé, obchodníci, živnostníci či jiná svobodná povolání. K tomuto účelu byl v roce 1961 přijat *Všeobecný program pro zajištění svobody usazování* (podle čl. 54), jenž obsahoval seznam dosud existujících překážek, jenž mají být odstraněny. A právě na základě tohoto programu byly Radou přijaty směrnice a nařízení, prostřednictvím kterých mělo dojít k naplnění daného cíle.

Dne 15. října 1968 došlo ke schválení **Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství**. Nařízení je rozděleno na čtyři části, které se týkají Zaměstnávání a rodiny pracovníků, Zprostředkování zaměstnání a dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou, Subjektů pro zajišťování úzké spolupráce mezi členskými státy v oblasti volného pohybu pracovníků a jejich zaměstnávání a v závěru jsou uvedeny Přechodná a závěrečná ustanovení.

Nařízení umožňuje každému státnímu příslušníkovi členské země hledat a vykonávat práci na území jiného členského státu, zakazuje diskriminaci na základě státní příslušnosti⁶ a umožňuje stejná odborová a sociální práva. Každého pracovníka může doprovázet rodinný příslušník bez ohledu na jeho státní příslušnost.⁷

Stejného dne byla přijatá rovněž **Směrnice Rady 68/360 EHS o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství**, která ukládá členských zemí odstranit překážky omezující volný pohyb a pobyt pracovníků a jeho rodinných příslušníků, dovoluje pouhé předložení jakéhokoli platného průkazu totožnosti⁸ a umožňuje právo pobytu po předložení povolení k pobytu, jenž se uděluje na dobu pěti let s dalším automatickým prodloužením.

Bohužel v případě ostatních ekonomicky aktivních obyvatel se podařilo přijmout směrnice do stanoveného termínu pouze pro zemědělce, některé skupiny obchodníků a činnosti průmyslové povahy, kdy byla dne 15. října 1968 přijata **Směrnice Rady**

⁶ Diskriminace týkající se výběrového řízení, platových podmínek, propuštění či daňového znevýhodnění.

⁷ Manžel, manželka, potomci mladší 21 let, příbuzní ve vzestupné linii pracovníka a jeho manžela(ky).

⁸ Platný občanský průkaz nebo cestovní pas (předkládá-li se jen pas, musí být platný nejméně 5 let).

68/363/EHS o dosažení svobody podnikání a volného pohybu služeb pro samostatně výdělečné činnosti v maloobchodě.

1.2 První, druhé a třetí rozšíření

1. ledna 1973 došlo ke zcela **prvnímu rozšíření** Společenství o tři státy – Dánsko, Irsko a Spojené království. Stávajících šest zemí zde mohlo poprvé vyzkoušet smysl přechodných opatření, která byla primárně zaměřena spíše na ochranu zájmů nově přistupujících států. Dánsko, Irsko a Velká Británie měla díky těmto opatřením lépe zvládnout případný nápor plynoucí ze strany společného trhu.

Mnohem větší důraz na aplikaci přechodných období byl kladen při vstupu Řecka (1. ledna 1981) a později také Portugalska a Španělska (1. ledna 1986). Členové ještě tehdejšího EHS zavedli přechodná opatření v délce 5 let s dalším možným dvouročním prodloužením. Učinili tak z důvodů značně rozdílných ekonomických úrovní mezi členy EHS a třemi jihoevropskými státy. Na rozdíl od prvního rozšíření byla přechodná období **druhého a třetího rozšíření** již více zaměřena na ochranu zájmů stávajících členů, a to nejenom právě v oblasti volného pohybu pracovníků, ale také v oblasti zemědělství. Až do roku 2004, kdy přistupuje deset států střední a východní Evropy, se přechodná období podobného rozsahu neaplikovala, tudíž je bylo možno označovat spíše za extrémnější příklady.

1.2.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 70. letech

Dne 29. června 1970 bylo vydáno **Nařízení Komise č. 1251/1970** o právu pracovníků zůstat na území členského státu poté, co byli v tomto státě zaměstnáni.

Směrnice Rady č. 73/148/EHS ze dne 21. května 1973, kterou se mění směrnice ze dne 27. června 1967 o odstranění omezení pohybu a pobytu státních příslušníků členských států uvnitř Společenství v oblasti usazování a pohybu služeb.

V Bruselu dne 9. února 1976 došlo ke změně Nařízení Rady č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků na **Nařízení Rady č. 312/76**. Toto nařízení se týká práva sdružovat se v odborových organizacích pracovníků.

1.3 Schengenská dohoda a Jednotný evropský akt

Zatím co se Evropské hospodářské společenství rozrůstalo, některé členské země začaly přicházet s možná až revoluční myšlenkou – vytvořit *bezbariérovou zónu volného pohybu osob*. Právě toto téma otevřelo v 80. letech značné diskuze právě o samotném pojetí volného pohybu osob a dodnes se tato problematika řeší.

Tato myšlenka brzo přechází do tištěné podoby. Jedná se o **Schengenskou dohodu**⁹, která byla uzavřena 14. června 1985 mezi státy Beneluxu, Francie a Německa.¹⁰ Těchto pět zemí mělo mezi sebou zrušit veškeré kontroly na hranicích, čímž by umožnily volný pohyb všech osob. Na opačnou stranu by bylo nutné zesílit hraniční kontroly na vnějších hranicích, aby se zabránilo zneužití vytvořené zóny. Tato dohoda nevyžadovala od jednotlivých členských států ratifikaci, takže byla aplikována pouze na prozatímním základě. To se však brzy mělo změnit.

Předseda Evropské komise Jacques Delors také nezhálel a ve stejné době, v červnu roku 1985, byla Komisí vydána bílá kniha, která měla do sedmi let zrušit všechny fyzické, technické a daňové překážky, které dosud bránily volnému pohybu ve Společenství.¹¹ Nástrojem potřebným k realizaci stanovené vize se stal **Jednotný evropský akt**, jenž zároveň představoval další důležitou reformu zmíněných zakládajících smluv. Jedním z hlavních cílů bylo vytvořit do 31. prosince 1992 (respektive do 1. ledna 1993) jednotný vnitřní trh, ve kterém by byl zajištěn volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu.¹² To znamenalo připravit a schválit kolem 300 směrnic a vyjasnit a zjednodušit zákonodárství, zejména pokud jde o volný pohyb zboží. Díky tomuto aktu se po Evropských společenství dále mohli pohybovat nejen pracovníci, ale všechny osoby, jako jsou žáci, studenti, důchodci či jiní ekonomicky neaktivní obyvatelé. Velkým přínosem bylo také odstranění kontrol osob a zboží na vnitřních hranicích Evropských společenství a mnohem větší otevřenost trhů práce.¹³

⁹ Oficiální název **Dohoda o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích**.

¹⁰ Impulzem byla tzv. Saarbrückenská dohoda z roku 1984, která byla uzavřena pouze mezi Německem a Francií. Dopravci se bouřili kvůli dlouhým čekacím dobám na hranicích, a proto byla podepsána dohoda, která měla postupně zrušit hraniční kontroly mezi oběma státy a postupně zavést volný pohyb osob a zboží.

¹¹ První byly odstraněny překážky fyzické ve formě hraničních kontrol, poté technické v podobě uznávání diplomů a kvalifikací nabytých v jiné členské zemi a na závěr překážky daňové (sjednocení sazeb DPH).

¹² Mezi další cíle patřila také reforma rozhodovacích pravomocí jednotlivých orgánů, rozšíření EHS o sociální politiku, výzkum, technický rozvoj a ochranu životního prostředí a stabilizace hospodářských a měnových politik.

¹³ V nutných případech byly prováděny namátkové kontroly z důvodů boje proti zločinu a šíření drog.

Jednotný evropský akt byl prvně podepsán v Lucemburku dne 17. února 1986 a definitivně o jedenáct dní později, dne 28. února 1986, v Haagu. V platnost vstoupil o rok a půl později, a to 1. července 1987.¹⁴

Jak již bylo řečeno dříve, Slučovací smlouva neměla na volný pohyb pracovníků žádný vliv, Jednotný evropský akt však ano. Důkazem je tomu Oddíl II umístěný v Kapitole II, pod něhož spadá Pododdíl I s názvem Vnitřní trh. A právě tento Pododdíl obsahuje článek 13, ve kterém se objevuje věta: „Vnitřní trh zahrne oblast bez vnitřních hranic, v níž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními této smlouvy“. Tato věta je jakýmsi corpus delicti o tom, že se nejedná už pouze o pracovníky, ale celkově o všechny osoby.

Ovšem v pozadí zde stále přetrvávala Schengenská dohoda. Aby tento nezvyklý krok nebyl považován za pouhý experiment či rozmar, rozhodla se pětičlenná skupina zemí stvrdit svůj záměr podpisem **Schengenské prováděcí úmluvy**, jenž už byla mnohem obsáhlejší. Úmluva, která si vyžadovala již ratifikaci všech svých členů, vytyčovala jednotlivá opatření týkající se zrušení hraničních kontrol a kompenzační postupy. Tato úmluva byla podepsána k pětiletému výročí od založení první dohody, tedy 19. června 1990. K úmluvě se svým podpisem připojuje také Itálie (1990), Portugalsko a Španělsko (1991) a Řecko (1992).

1.4 Maastrichtská smlouva a rozšíření Schengenu

Označení „Evropská společenství“ se mezi dvanácti členskými zeměmi používá již přes 20 let, ale to se má brzy změnit. Prvním impulzem bylo již samotné konání dvou mezivládních konferencí v prosinci roku 1990. Hlavním cílem obou konferencí bylo podstatně revidovat stávající zakládající smlouvy, ovšem řeší se také témata jako hospodářská a měnová unie, společná zahraniční a bezpečnostní politika či justice a vnitřní věci.

Jednání trvala celý jeden rok, až nakonec vyvrcholila návrhem smlouvy o Evropské unii, jenž byl přijat představiteli vlád členských zemí ve dnech 9. a 10. prosince 1991.

¹⁴ Jednotný evropský akt podepsalo již dvanáct členských států (Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Španělsko, Velká Británie).

Maastrichtská smlouva, která často označuje Smlouvu o Evropské unii (EU – European Union) právě podle místa svého podpisu, se zabývá již mnohem hlubší formou integrace. A právě tato mezinárodní spolupráce v rámci Evropských společenství má za následek vznik nové hospodářské struktury, která přímo volá po změně svého jména. Tímto vzniká dnes již tolikrát skloňována *Evropská unie*.¹⁵

Samotná Smlouva o Evropské unii byla podepsána v již zmíněném nizozemském Maastrichtu dne 7. února 1992 a její platnost se datuje od 1. listopadu 1993. Zcela po právu je tato smlouva označována za dosud nejrozsáhlejší reformní dokument Římských smluv.¹⁶

Ovšem toto není jediný přínos, jenž Maastrichtská smlouva přinesla. Poprvé se zde setkáváme s pojmem jako je „*občanství Unie*“. Ve smlouvě je jasně řečeno (Hlava II, Část II), že „každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie“. Tím, že Smlouva o Evropské unii zavedla evropské občanství, výslovně tak přiznala každému občanovi členského státu právo volně se pohybovat a usazovat ve kterémkoli jiné členské zemi, což v překladu znamená, že občan má právo volně cestovat, pracovat a žít kdekoli v Unii. Jednotlivé články (8a až 8d) pak vymezují další práva, které mají občané jednotlivých členských států jako občané Evropské unie. Jde především o volební právo, diplomatickou ochranu a petiční právo.

V pozadí Maastrichtské smlouvy se však stále pracuje na **schengenské spolupráci**. Samotná akce však byla mnohem náročnější, než se čekalo. Přeci jen šlo o zásadní změny na hranicích pěti států, které si vyžádaly složité přípravy. Tento fakt stál členy dalších pět let, než celá myšlenka byla provedena v praxi. Dovršení stanoveného cíle je datován k 26. březnu 1995, kdy členské země mohly s klidným svědomím konstatovat, že hraniční kontroly byly odstraněny.

Ve stejný den se na základě prokazatelného úspěchu uskutečnitelné schengenské spolupráce připojuje Španělsko a Portugalsko, jenž se stejnou měrou podílí na zrušení hraničních kontrol. O měsíc později, dne 28. dubna 1995, Schengenskou prováděcí úmluvu podepisuje Rakousko a 19. prosince 1996 v Lucemburku podepisuje Dánsko, Finsko a Švédsko (přidružené země se stávají Island a Norsko).

¹⁵ Smlouva o Evropské unii rovněž zavádí další nový termín, a to *Evropské společenství*, které vzniká přejmenováním Evropského hospodářského společenství.

¹⁶ Kvůli Dánska musel být 12. prosince vypracován zvláštní protokol o postavení Dánska v některých aspektech, jelikož zkomplikovat ratifikaci smlouvy díky negativnímu výsledku konaného referenda.

1.4.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 90. letech

V 60. letech Evropská rada vydala Nařízení a Směrnici týkající se volného pohybu osob. Na základě přistoupení tří nových států (Rakousko, Finsko, Švédsko) došlo k pozměnění Směrnice Rady 68/360/EHS o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství, a to do podoby **Aktu o podmínkách přistoupení a o úpravách smluv**.

Rovněž došlo ke změně Nařízení Rady č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků, k němuž došlo dne 27. července 1992. Toto nové **Nařízení Rady č. 2434/92** mění druhou část původního nařízení.

1.5 *Amsterdamská smlouva a Schengenská dohoda*

Postupné rozšiřování schengenské spolupráce má za následek fakt, že kdysi tolik zmiňovaná Evropská unie pomalu ztrácí na významu a začíná se hovořit o tzv. „dvourychlostní Evropě“.

Každý rok se konalo několik konferencí, ovšem ty, jenž byly zahájeny v Turíně roku 1996, měly zásadní význam v současné Evropské unii. Řešily se především otázky jako zvýšení efektivnosti jednotlivých institucí, dostatečný systém umožňující rozšiřování Unie, prohlubování integrace či schengenská spolupráce.

Stejně jako u Maastrichtské smlouvy, tak i zde je o rok později podepsán návrh **Amsterdamské smlouvy**, která právě tuto smlouvu reviduje a přináší několik hlavních změn především z institucionálního hlediska. Ovšem myslí se také na občany jednotlivých členských států. Smlouva se sebou přináší některá opatření týkající se posílení politiky boje proti nezaměstnanosti, regulace přistěhovalecké, vízové a azylové politiky a vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Rovněž posiluje koncepci základních práv, kde zavedla postup pro přijetí opatření proti členské zemi, jenž porušuje základní občanská práva, čímž rozšířila zásady nediskriminace.¹⁷

Smlouva rovněž vyřešila problém dvourychlostní Evropy zcela elegantním způsobem. *Prostřednictvím Protokolu č. 2 o začlenění Schengenského systému do*

¹⁷ Členský stát nesmí občana diskriminovat v podobě nejen státní příslušnosti, ale také ani podle pohlaví, rasy, náboženství, věku a sexuální orientace.

rámce Evropské unie jsou všechny dosavadní Schengenské dohody o volném pohybu osob zakomponovány přímo do Amsterdamské smlouvy. Samotná smlouva byla podepsána 2. října 1997 a v platnost byla uvedena o necelé dva roky později, dne 1. května 1999.

Porovnáme-li smlouvy pouze v oblasti volného pohybu osob a případně také občanství Evropské unie, tak zjistíme, že Amsterdamská smlouva přecíslovává a doplňuje některé články týkající se těchto oblastí. Například v Části II, kde se hovoří pouze o Občanství Unie, je ex-čl. 8 přejmenován na čl. 17 a doplněn o údaj, že „občanství Unie nenahrazuje, nýbrž doplňuje státní příslušnost členského státu“. Stejný případ nastává u ex-čl. 8d, jenž je přejmenován na čl. 21 týkající se petičního práva a je doplněn o nový pododstavec, který říká, že „každý občan Unie se může písemně v jednom z jazyků uvedených v čl. 314¹⁸ obracet na každý orgán nebo instituci, které jsou uvedeny v tomto článku nebo v čl. 7 a má právo na odpověď ve stejném jazyce“.

1.6 Niceská smlouva a Listina základních práv Evropské unie

Situace, kdy bylo třeba provést stále nutnější institucionální reformu, se stala svízelnější, než si zprvu nejvyšší představitelé členských států uvědomovali. Proto Amsterdamská smlouva, která se jen částečně zabývala potřebnou reformou, začala vyvolávat dojem nedostatečného řešení a potřebnost další mezivládní konference, a to už v době, než smlouva vůbec vstoupila v platnost.

Agenta budoucí nové smlouvy byla představena v roce 1999, kdy se konalo v Helsinkách zasedání Evropské rady. Samotná mezivládní konference byla zahájena 14. února 2000 a trvala až do dalšího zasedání Evropské rady, jenž se konalo 7. a 8. prosince ve francouzském městě Nice.

Jedním z klíčových vyvrcholení zasedání bylo vyhlášení **Listiny základních práv Evropské unie**, čímž stvrdila slova obsažená v Amsterdamské smlouvě. Úspěchem zde je především ten fakt, že členské země byly schopny se dohodnout na opravdu těch základních právech a následně je pak shrnout do jednoho dokumentu. Jediným

¹⁸ Jedná se o jazyky všech dvanácti členských zemí, tedy anglický, dánský, finský, francouzský, holandský, italský, irský, německý, portugalský, řecký, španělský a švédský.

nedostatkem je fakt, že Listina byla výslovně prohlášena za nezávazný dokument, ovšem s vlivem na fungování institucí a soudů Evropské unie.

Listina základních práv obsahuje celkem 54 článků, které jsou uspořádány do šesti částí. Jsou v ní vymezeny především občanské, politické, ekonomické a sociální práva všech občanů EU. Nevytváří však nová práva, jenž jsou garantována *acquis communautaire*, ale pouze shrnuje práva garantována evropským právem. Později se tato Listina stane součástí chystané Smlouvy o Ústavě, která již právní závaznost zakládá.

Po bouřlivých debatách se nakonec Evropská rada také dohodla na konečné podobě nové smlouvy, které by měla změnit systém rozhodování v Evropské unii. Dne 26. února 2001 byla **Niceská smlouva** slavnostně podepsána a o dva roky později, 1. února 2003 vstoupila v platnost.¹⁹

Smlouva ovšem s sebou nenesla jen onu institucionální reformu. Jelikož 23. července 2002 končí platnost Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli, tak právě Smlouva z Nice převádí veškerou agendu onoho společenství na Evropské společenství. Rovněž byla zavedena některá opatření, která měla Evropskou unii připravit na budoucí velkolepé rozšíření o 10 nových zemí a zabezpečit její akceschopnost do budoucna. Na volný pohyb osob a občanství Unie nemá smlouva žádný vliv.

1.6.1 Sekundární právo v oblasti volného pohybu pracovníků v 21. století

Dne 30. dubna 2006 vešla v účinnost **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států**. Tato směrnice, která se týká nejen občanů členských států Unie, ale také občanů členských států Evropského hospodářského společenství, sjednocuje a přehledně upravuje volný pohyb osob a jejich rodinných příslušníků. Toho dosáhla prostřednictvím změny v Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství a hlavně zrušením celkem devíti směrnic.²⁰

¹⁹ Dvouletý rozdíl zapříčinilo referendum, které se konalo v Irské republice.

²⁰ V Nařízení došlo ke zrušení článků 11 a 12. Seznam zrušených směrnic uveden v Příloze č. 1.

Směrnice vymezuje mnohem širší okruh osob, kterým jsou poskytována práva ze strany členských zemí²¹, stanoví liberálnější podmínky pro prokazování rozhodných skutečností, poskytuje větší ochranu rodinným příslušníkům občanů Unie pocházejících ze třetích zemí²² a stanoví větší míru ochrany zachování práva pro některé kategorie občanů EU a jejich rodinných příslušníků.

1.7 Smlouva o ústavě a Lisabonská smlouva

Jak Amsterdamská, tak ani následující Niceská smlouva, nevyřešily dosud stále řešený problém týkající se stávajícího institucionálního nastavení. Proto byl v Římě dne 29. října 2004 podepsán návrh **Smlouvy o Ústavě pro Evropu**, jenž měla nahradit dosavadní smlouvy. Zaměříme-li se pouze na oblast osob a občanství, tak zjistíme, že součástí smlouvy se stala výše zmíněná *Listina základních práv Unie*. Právě o ní a základních právech se hovoří ve druhé části smlouvy, která se dále člení na Preambuli sedm hlav (důstojnost, svobody, rovnost, solidarita, občanská práva, soudnictví, obecná ustanovení upravující výklad).²³

Smlouva o ústavě také dále upravuje pojem občanství. Dosud se hovořilo o tom, že občanství doplňuje státní příslušnost členského státu, ale nenahrazuje ji. Evropská ústava v této větě učinila změnu – „občanství unie doplňuje *občanství* členského státu, nenahrazuje je“. Pravidla pro udělování státního občanství zůstanou v kompetenci jednotlivých členských států. Nebude však možné, aby měl jednotlivec občanství Unie, aniž by neměl občanství některého z členských států Unie. O občanství, kterému je přidělen pouze jeden článek a je představen v mnohem kratší verzi, se spolu se základními právy hovoří v Hlavě II umístěné v první části. Oblast volného pohybu osob je smlouvou nedotčená.

Rovněž nemění ani koncept Schengenské oblasti jako prostoru bez policejních kontrol na vnitřních hranicích zapojených států. Stejně jako v Amsterdamské smlouvě není Schengenský systém upraven zvlášť, ale je začleněn do agendy „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“. Dále zachovává současné výjimky pro Irsko, Dánsko a Velkou Británii.

²¹ Za rodinného příslušníka se považuje manžel či manželka, registrovaný partner, děti uvedených osob do věku 21 let a všichni potomci a předkové, pokud jsou na nich fakticky ekonomicky závislí.

²² Těmto osobám je garantováno rovné zacházení a jsou jim stanovena pravidla pro vydávání dokumentů.

²³ Podrobnější rozpis hlav a jednotlivých článků Listiny základních práv Unie je uveden v Příloze č. 2.

Evropská rada očekávala, že euroústava vejde v platnost 1. listopadu 2006. První stát, který smlouvu ratifikoval, bylo Španělsko (2005). Hned na to se proti postavili francouzští a nizozemští voliči. Na základě této situace se Evropská rada rozhodla odložit další ratifikaci.²⁴ Naštěstí se v závěru německého předsednictví daří přijmout návrh, který obsahuje takové změny, jenž vyvolají zcela specifické označení právě oné připravované smlouvy – **reformní smlouva**. Navazující mezivládní konference má za úkol vypracovat stručnější text budoucí reformní smlouvy, která by stávající smlouvy pouze novelizovala.

Dne 13. prosince 2007 je smlouva v Lisabonu slavnostně podepsána. Nyní se už nehovoří o reformní smlouvě, ale užívá se název podle místa podpisu – **Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie**. Smlouvu tedy čeká poslední, rozhodující bitva, a to ratifikační proces.

Lisabonská smlouva ve svém textu pozměňuje v oblasti občanství název, a to ze Základních práv a občanství Unie na *Zákaz diskriminace občanství Unie*.

V oblasti lidských práv dojde také k výrazné změně. Už v roce 2000 byla spolu s Niceskou smlouvou podepsána také *Listina základních práv Evropské unie*, která shrnuje dohromady všechna občanská, politická, sociální a hospodářská práva a oproti Úmluvě o lidských právech je mnohem srozumitelnější, modernější a ucelenější. Tato Listina se objevila již v Ústavní smlouvě. Rozdíl je zde v tom, že zatímco Smlouva o Ústavě má Listinu zakomponovanou přímo do textu Lisabonská smlouva se na ni odkazuje jako na právně závaznou. Takže díky Lisabonské smlouvě je Listina základních práv závazným právním dokumentem, a to pro všechny členské země.

1.8 Svoboda versus bezpečnost

Velkým a hmatatelným přínosem pro všechny občany Evropské unie bylo otevření vnitřních hranic mezi jednotlivými členskými zeměmi a postupné odstraňování překážek. Lidem byl umožněn zcela volný pohyb mezi státy, a to bez povinnosti předkládat na hranicích doklady, podstupovat nepříjemné a zdoluhavé kontroly hraničářů a stát v kilometrových kolonách.

²⁴ Ústavu ratifikovalo celkem 18 zemí, včetně České republiky neratifikovalo 9 zemí.

Tato příjemná svoboda ulehčující volný pohyb však s sebou přináší rizika, která jsou jen částečně eliminována zvýšenými kontrolami na vnějších hranicích. Tyto kontroly mají být účinné především v boji proti organizovanému zločinu, boji proti obchodování s lidmi, terorismu, nezákonné imigraci a obchodu s drogami.

Tím však nastává dilema pro občany. Na jedné straně je zde maximální svoboda pohybu, na straně druhé bezpečnost s tím spojená. Bude mít všude také právo na stejnou ochranu?

Pro členské země to přináší svízelnou situaci, neboť musí zajistit dostatečnou bezpečnost všech občanů Evropské unie. Jenže kvůli ztrátě kontroly nad svými vnitřními hranicemi se tento úkol stává mnohem složitější. Členská země, která nesousedí s nečlenskou zemí a nemá tedy na starost vnější hranice, musí zcela spoléhat na důslednost členské země s vnějšími hranicemi a její kontrolu. Rovněž bylo zcela nutné zvýšit policejní a soudní spolupráci mezi sebou ve věcech přeshraniční zločinnosti, protože volný pohyb se týká i pachatelů trestných činů.

2 Přechodná období a jejich význam

Druhá kapitola se již blíže zaměří na přechodná období a dále pak především na přechodná období pro volný pohyb pracovníků. Na začátku kapitoly se nejdříve hovoří o historii přistoupení České republiky k Unii, a to z důvodu lepšího proniknutí do problematiky přechodných opatření uvalených na Českou republiku a zbývajících nové členské země. Ovšem ne všechny původní státy Unie se chovaly vůči novým členům jednotně. Díky druhé kapitole si rozebereme jednotlivé země a především jejich zavedená národní opatření.

2.1 Historie přistoupení České republiky k Evropské unii

Když se v roce 1989 konečně podařilo Československé socialistické republice odprostit od sovětského bloku, začalo se hned pracovat na budoucnosti státu. Necelý měsíc po sametové revoluci, jenž se konala 17. listopadu 1989, byl Evropské komisi zaslán dopis vyjadřující zájem o členství ve Společenství.

Evropská komise na dopis reagovala a za rok, dne 20. prosince 1990, zahájila s Československem a dalšími bývalými komunistickými zeměmi střední a východní Evropy rozhovory o uzavření tzv. asociačních dohod, které jsou jakýmsi předvojem dohody o přidružení. Dne 16. prosince 1991 byla pak podepsána skutečná „**Evropská dohoda o přidružení Československa k Evropským společenstvím a jejím členským státům**“.²⁵

K 1. lednu roku 1993 však mělo dojít k rozdělení Československa na dvě samostatné republiky – Českou republiku a Slovenskou republiku. Proto již 8. prosince 1992 proběhla první jednání o harmonogramu sjednání nové Evropské dohody čistě pro Českou republiku. K prvnímu jednání došlo těsně po rozdělení dne 28. ledna 1993.

Jakmile se Česká republika a Evropské společenství dohodlo na přesném textu nové Evropské dohody, hned tuto dohodu dne 23. června 1993 uzavřeli a podepsali ji ministři zahraničních věcí v Lucemburku dne 4. října. Do konce roku byla „**Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a**

²⁵ Jiné zdroje uvádějí smlouvu pod názvem Evropské dohody o přidružení ČSFR, Maďarska a Polska k Evropským společenstvím.

Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé“ bez problémů ratifikována oběma stranami²⁶ a v platnost vstoupila 1. února 1995.²⁷

V Hlavě II (Všeobecné zásady) se v čl. 7 hovoří o přechodných obdobích, jež mají trvat maximálně deset let (dvě etapy po pěti letech) počínaje vstupem dohody v platnost. Tato přechodná období se vztahují na Hlavu III, kde se hovoří především o volném pohybu zboží zaměřené hlavně na průmyslové výrobky, kde se předpokládá vytvoření zóny volného obchodu do 1. ledna 2002. Hlava se však také nezapomněla zmínit o zemědělských a rybolovných produktech.

Oblast pohybu pracovníků pokrývá Oddíl I umístěný v Hlavě IV. Jednotlivé články se zde zmiňují o nediskriminaci a sociálním zabezpečení. Ve čl. 43 si pak Rada vyhrazuje právo posoudit během druhé etapy další způsoby zlepšení pohybu pracovníků, ovšem s ohledem na ekonomickou a sociální situaci České republiky a na zaměstnanost ve Společenství.

Závazná přihláška ke členství České republiky v Evropské unii byla podána prostřednictvím tehdejšího předsedy vlády Václava Klause dne 17. (23.) ledna 1996.

Česká republika se dostala do první šestice států, s nimiž byly zahájeny přístupová jednání. Těchto šestka byla označována jako tzv. *lucemburská skupina*, do které kromě České republiky dále patřilo Estonsko, Maďarsko, Kypr, Polsko a Slovinsko.

Samotný proces rozšiřování byl zahájen 30. března 1998 a ukončen 13. prosince 2002 v Kodani, kde byly uzavřeny všechny vyjednané kapitoly, a to včetně přechodných období, kterými se bude tato diplomová práce dále zabývat. Důkazem úspěšnosti rozhovorů je podpis přístupové smlouvy podepsané dne 16. dubna 2003 v Athénách a samotný vstup deseti nových členských zemí střední a východní Evropy²⁸ do Evropské unie dne 1. května 2004.²⁹

²⁶ 27. října 1993 dohodu ratifikoval Evropský parlament a 8. prosince 1993 prezident republiky po souhlasu Parlamentu České republiky.

²⁷ Evropská dohoda byla vyhlášena ve sbírce zákonů České republiky pod číslem 7/1995 Sb.

²⁸ Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Malta, Kypr, Litva, Lotyšsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

²⁹ Ve dnech 13. a 14. června 2003 čeští občané podpořili vstup do Evropské unie 77,33 % kladnými hlasy.

2.2 Přechodná období

Evropská unie se psychicky připravovala na své největší rozšíření, a to s sebou neslo i „podmínky“, které bylo třeba dodržet ze strany budoucích členů. Tyto podmínky, za jakých budou uvolněny veškeré svobody a výhody, jenž přináší členství v integraci, byly složitě vyjednávány na kodaňském summitu, jenž se konal 13. prosince 2002. Tyto podmínky přistoupení se začaly noblesně označovat jako přechodná období.

Evropská unie si vyjednala přechodná období ve třech důležitých oblastech:

- Volný pohyb osob
- Doprava
- Zemědělství

I když kandidátské země nebyly v pozici, kdy by mohly diktovat podmínky, i zde se dospělo k určitým vyjednaným podmínkám. **Ze strany České republiky byla přechodná období požadována na:**

- Volný pohyb kapitálu
- Zemědělství
- Daně
- Energetika
- Životní prostředí

Účelem diplomové práce však není rozebírat jednotlivé dílčí oblasti. Práce je zaměřena jen na jedinou oblast z uvedeného výčtu, a to na *přechodné období pro volný pohyb pracovníků*.

2.3 Přechodná období pro volný pohyb pracovníků a osob

Volný pohyb osob mezi jednotlivými členskými státy je pro jednotlivce nejvíce vnímanou svobodou, která Evropská unie přináší, ovšem během příprav na rozšíření Unie se jednalo spíše o hlavní jablko svárů, které vyústilo v požadavek na vyhlášení přechodného období na volný pohyb pracovních sil, což ve své podstatě znamená, že ještě před vstupem do Evropské unie si pracovníci z kandidátských zemí museli obstarat pracovní povolení a přechodné období zajistí, že tento systém bude fungovat ještě několik let po vstupu těchto kandidátů.

Podnět přicházel především ze strany Německa a Rakouska. Vezmeme-li v potaz geografické hledisko, zjevně se není čemu divit. Tyto dva státy mají spolu s Itálií na starost vnější hranice Evropské unie a tudíž se obávají, že jako nejbližší členské země budou vystaveny *masové invazi levných pracovních sil* přicházející z východu kontinentu. Tento příliv by mohl znamenat zhroucení celého pracovního trhu, což by v důsledku mělo vliv na životní úroveň místních obyvatel a celý ekonomický blahobyt.

Tato obava je oprávněná, ovšem klade se otázka, zda i reálná. Nejvyšší představitelé Německé a Rakouské republiky se obávají toho, že když se novým členských státům uvolní hranice a budou jim umožněn volný pohyb, dojde k masivnímu přesunu z východu na západ. Ovšem je zde třeba vzít v úvahu ten fakt, že daná svoboda je umožněna, ne přikázána. Nové členské země této svobody nemusí vůbec využít. Tuto možnost navíc podporuje ta skutečnost, že obyvatelé kandidátských zemí nepatří k těm nejmobilnějším a často stěhujícím se zaměstnancům.³⁰

Kandidátské země spíše očekávají přínosy v podobě zvýšení zaměstnanosti a v rámci celkového ekonomického růstu dojde ke zlepšení platových podmínek, čímž by se tyto země postupně přibližovaly stávajícím členům Unie.

Pro pořádek je třeba zmínit volný pohyb osob, který je umožněn díky schengenskému systému. Česká republika, stejně jako dalších devět zemí, se stala součástí Evropské unie a zároveň schengenské dohody.³¹ Jelikož schengenský prostor umožňuje zcela volný pohyb bez hraničních kontrol a ověřování totožnosti, Evropská unie z bezpečnostních a realistických důvodů zvolila také přechodná opatření, takže volný pohyb nebyl novým členským státům umožněn v plném rozsahu. O tom právě hovoří hned ze začátku **Akt o podmínkách přistoupení České republiky**³² v první části (Zásady) čl. 3, jenž zkráceně upozorňuje na to, že „schengenské *acquis* je závazné pro nové členské země ode dne přistoupení, avšak jsou v každém z nich použitelná pouze na základě rozhodnutí Rady poté, kdy bylo ověřeno, že podmínky nezbytné pro uplatnění všech částí *acquis* byly v tomto novém členském státě splněny“.

³⁰ Největší obavy způsobuje právě Polsko, které trpí vysokou nezaměstnaností a hrozí zde, že chudí polští občané budou chtít nejvíce pracovat právě v sousedním Německu. Poláci se na druhou stranu zase bojí bohatých Němců, kteří budou chtít skupovat polskou půdu. Na základě této obavy si polská vláda vymohla dvanáctileté přechodné období na nákup lesní a polní půdy, kde je potřeba zvláštní povolení.

³¹ Schengenské dohody se staly součástí právního rámce Společenství díky Amsterdamské smlouvě.

³² Přesný název: Akt o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, republiky Malta, Polské republiky, republiky Slovinsko a Slovenské republiky, a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie.

Ačkoli si vše vyžádalo dlouhá vyjednávání, toto přechodné opatření bylo jedno z mála, které uvítali také noví členové.³³ Aby mohly státy převzít zcela plnou odpovědnost vyplývající jak z *acquis communautaire*, tak i z schengenského *acquis*, jenž by přineslo uvolnění vnitřních hranic, musely by zajistit dokonalou ochranu vnějších hranic. Přesto noví členové s přechodnými obdobími souhlasili z důvodů nejen finančních, ale také organizačních a technických.

V současné době se součástí schengenského prostoru celkem 24 států, kdy se k původním schengenské patnáctce dne 21. prosince 2007 připojilo kromě Kypru devět z deseti (dvanácti) nových členských států Unie.³⁴ Česká republika je v tomto případě částečně z obliga, jelikož všichni naši sousedi (Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko) jsou členy Evropské unie a rovněž členy schengenského prostoru.

2.3.1 Realizace a fungování přechodného období

Jak již bylo nastíněno v první kapitole, volný pohyb měl svou historii. Budeme-li se postupně zaměřovat na jednotlivé smlouvy v chronologickém sledu, zjistíme, že integrace se nejprve věnuje pracovníkům a postupně tuto oblast rozšiřuje na podnikatele a studenty a v samém závěru dochází ke svobodě pohybu všech občanů.

Přechodné období uvalené na volný pohyb pracovní síly byla již dříve použita a nová desítka nemá důvod se domnívat, že se jedná o nějaké znevýhodnění států střední a východní Evropy.³⁵

Ačkoliv je tato svoboda přímo zakotvena ve smlouvách, ne všem stávajícím členským státům se tato skutečnost s očekávaným velkým rozšířením líbí. V rámci *Aktu o podmínkách přistoupení České republiky* byla vydána **Příloha V**,³⁶ která přesně hovoří o přechodných obdobích uvalených na Českou republiku. Hned na začátku se hovoří právě o volném pohybu osob.

³³ Ačkoli Česká republika neshledávala tuto skutečnost se strany EU za opodstatněnou a celkově je proti zavádění přechodných období, akceptovala ji. Mezi argumenty patří podpora černého trhu práce a brzdění vzniku nových pracovních míst spolu s růstem HDP.

³⁴ Podrobný výpis zemí schengenského prostoru včetně dat podpisů uveden v Příloze č. 3.

³⁵ Za extrémní příklad lze považovat Španělsko, Portugalsko a Řecko, o kterých se hovoří v první kapitole.

³⁶ V *Aktu o podmínkách přistoupení České republiky* se na tuto Přílohu V odkazuje článek 24 umístěný v Hlavě I nazvané Přechodná opatření.

Každý z patnácti stávajících členských zemí může dle své vlastní úvahy a především na základě svých vnitrostátních záležitostí omezit přístup občanům pocházejících z nových členských států na domácí pracovní trh, a to prostřednictvím implementace přechodných období ve formě *národních opatření*. Chce-li následně země pracovní trh zpřístupnit, stačí toto opatření zrušit. Ovšem i samotné otevření trhu si vyžaduje nezbytné úpravy národního právního řádu.

Evropská unie přijala podle úpravy přechodného období opatření v podobě omezení volného pohybu pracovních sil vůči novým členům celkem na 7 let, a to ve formátu 2 + 3 + 2. První dva roky se vztahovaly na pracovní povolení a představovaly po vstupu zemí základní přechodné období, jenž platilo do 30. dubna 2006. Pokud se stávající členský stát rozhodl nadále používat svá národní opatření vůči novým státům, musel tuto skutečnost oznámit před skončením základního přechodného období Evropské komisi³⁷, čímž se datum uvolnění trhů posouvá na 30. dubna 2009. Ovšem ani tento termín není konečný. V případě, že staré členské země zaznamenají závažné poškození pracovního trhu nebo přetrvávající problémy, které mají vážný dopad na trh, mohou naposledy uplatnit pracovní povolení o maximálně dva roky, tedy do 30. dubna 2011. Pro občany nových členských zemí by tento den byl nejzazším možným termínem, do kterého by platila omezení daného státu a k 1. květnu 2011 by tak byl v rámci celé Unie zaveden volný pohyb pracovníků.³⁸

Vztáhneme-li to na Českou republiku, tak pokud členská země využívá přechodné období, má tak povinnost zvýhodnit občany České republiky před občany nečlenského státu. Tuto skutečnost lze označit jako *pravidlo preference (přednosti)* a příslušník nečlenské země se nemůže odvolat na zásadu nediskriminace.

Po dlouhých jednáních se České republice rovněž podařilo prosadit zvláštní úpravu v kapitole o volném pohybu osob, kterou lze označit jako *princip reciprocity (zrovnoprávnění)*.³⁹ Tato úprava umožňuje České republice lepší ochranu před možným přílivem migrujících pracovníků jak ze členských zemí, které aplikovaly omezení, tak i z ostatních přistupujících zemí, které právě omezení ze strany patnáctky může přinést.

³⁷ Komise na základě žádosti provede revizi, zda-li je nadále opodstatněná, a rozhodne tak o tříleté aplikaci.

³⁸ Podobný mechanismus je uplatněn i v případě Rumunska a Bulharska. Přechodná období zde mohou být rovněž aplikována maximálně na 7 let, ovšem ne ve třech, ale ve dvou fázích (2 + 5 let).

³⁹ Z tohoto principu je vyňata Malta a Kypr.

Podle usnesení vlády ČR ze dne 7. ledna 2004⁴⁰ se však Česká republika rozhodla, že nevylučuje možnost zavedení přechodného období, i když je spíše zastáncem jejich zrušení v celé EU. Omezení aplikuje v případě, že dojde k negativnímu vyhodnocení aktuální situace na českém trhu práce.

2.4 Členské země EU a přechodné období pro volný pohyb pracovníků

Jak již bylo zmíněno, největšími iniciátory zavedení přechodného období bylo Německo a Rakousko, ovšem ne všechny země toto opatření zavedly. Rovněž je třeba zdůraznit fakt, že ne na všech 10 nových státech se tato opatření vztahovala. Výjimku zde tvoří Kypr a Malta, na které nejsou přechodná období uvalena a navíc tyto dva státy nesmí omezit přístup na své trhy zemím EU-15. Proto se v případě uplatňování přechodných období nehovoří o celé desítky nových států, avšak pouze o osmičce.

Rovněž na principu reciprocity mohou nové členské země omezit přístup na svůj trh práce občanům přicházejících za prací ze zemí EU-15. Jak již bylo zmíněno, Malta a Kypr jsou z tohoto ustanovení vyňaty⁴¹, takže pouze EU-8 může této možnosti využít. Od prvního dne přistoupení využívají přechodná období vůči EU-15 celkem čtyři země, a to Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Z toho vyplývá, že zbývajících čtyři⁴² se rozhodly neuplatňovat žádná přechodná období vůči původním patnácti státům Unie.

2.4.1 Belgie

Belgické království bylo jedno ze států, které se rozhodly uplatnit přechodné období pouze na základní dobu v trvání dvou let, a to především z důvodu zaběhnutí nového systému sociální agendy a potřebné přípravy belgických úředníků. Po uplynutí dvouletého horizontu totiž předpokládalo, že již nebudou přetrvávat žádné důvody, které by zapříčinily další omezování volného pohybu pracovníků.

⁴⁰ Usnesení Vlády České republiky č. 13 ze dne 7. ledna 2004 k postoji vlády k přechodnému období pro volný pohyb pracovníků.

⁴¹ Kypr nemá mechanismus přechodných období vůbec do Smlouvy o přistoupení zakotven. Malta uplatňuje systém automatických pracovních povolení – podrobnější informace v podkapitole o Maltě.

⁴² Jedná se tedy o Českou republiku, Estonsko, Litvu a Lotyšsko.

K očekávané situaci však nedošlo. Belgická federální vláda se rozhodla prodloužit přechodné období, ovšem ne ve stejném rozsahu. 1. května 2006 došlo tedy k částečnému uvolnění pracovního trhu, a to pro profese, jenž jsou na belgickém trhu práce nedostatkovým zbožím.

V listopadu téhož roku došlo k dalšímu částečnému uvolnění pracovního trhu. Belgická vláda ovšem nemá v plánu využít celé tříleté období (1. května 2009), nýbrž plně otevřít trh ještě před jejím skončením. V současné době uplatňuje nadále systém *pracovních povolení*, a to *ve dvou typech*. Typ A se vztahuje na pracovníky se stálým platem a typ B na pracovníky na dobu určitou.

Přestože Belgie značně postrádá kvalifikované pracovníky, nechce od přechodného období ustoupit. Kdyby uvolnila svůj pracovní trh, mohla by nabídnout až 60 tisíc volných pracovních míst, ovšem nadále raději volí způsob cíleného výběru pro ty nejpotřebnější profesní místa. Na základě této tíživé situace Belgie vypracovala seznam, jenž obsahuje těžko obsaditelná místa.⁴³ Aby tato místa zaplnila také občany z nových členských zemí, zavedla zjednodušenou proceduru pro získání pracovního povolení.

V případě Rumunska a Bulharska je ze strany Belgie uvolněn pracovní trh jen pro nedostatkové profese a například pro technické profese a řidiče je uplatněna jednodušší procedura udělování pracovních povolení.

2.4.2 Česká republika

Česká republika je jednou ze šestice nových zemí, které nezavedly přechodná období vůči původní patnáctce, i když jim to umožňuje tzv. princip reciprocity.

Od počátku přistoupení České republiky k Evropské unii mají čeští občané zcela volný přístup na pracovní trhy pouze tří států původních patnácti států (Irsko, Švédsko, Velká Británie). Rovněž uvolnily pracovní trhy nové členské země mezi sebou, takže občané České republiky mohou také pracovat v Estonsku, na Kypru, Litvě, Lotyšsku, Polsku, Maďarsku, Slovensku a Slovinsku a dále pak v obou nejmladších členech Unie, v Bulharsku a Rumunsku.

⁴³ Seznam jednotlivých profesí, u kterých je umožněn snadnější přístup na belgický trh, je uveden v Příloze č. 4.

Postupem času, kdy jednotlivé členské země postupně uvolňovaly své pracovní trhy, rozšiřoval se i počet států, na které měli občané České republiky volný přístup a nepotřebovali tak pracovní povolení. Na začátku roku 2008 je zcela zrušeno přechodné období a je možno se ucházet o práci celkem v deseti státech EU-15 (Finsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie), v osmi státech EU-10 (Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko), v obou státech EU-2 (Bulharsko, Rumunsko) a na Islandu.

2.4.3 Dánsko

Také Dánské království patří k těm, které se rozhodlo na první dva roky aplikovat přechodná opatření vůči novým *osmi* státům. Ačkoli Dánsko zastává názor, že pro růst a prosperitu celé Evropské unie je potřeba otevřenost jednotlivých zemí, flexibilitu a mobilitu, tak na druhé straně je třeba brát v úvahu domácí pracovní trh a jeho rovnováhu.

Aby byly zabezpečeny řádné podmínky pro každého, kdo zažádá o práci v Dánsku, bylo potřeba tento systém vhodně zajistit. Proto se dne 2. prosince 2003 vláda o šesti politických stranách⁴⁴ dohodla na plné implementaci přechodného období, které upravuje tzv. „Východní dohoda“. Dřív než mohl pracovník z EU-8 začít v Dánsku pracovat, muselo mu být nejprve uděleno pracovní povolení a povolení k pobytu, a to pouze v případě, že se jedná o plný pracovní úvazek.

S blížícím se koncem základního přechodného období došlo dne 5. dubna 2006 ke zrevidování Východní dohody⁴⁵, a to ve smyslu přehodnocení prováděcích podmínek přechodného období do jednodušší a méně byrokratické procedury. To s sebou přináší pouze částečné uvolnění trhu práce, ke kterému mělo dojít prostřednictvím zjednodušení systému vydávání pracovních povolení od 1. července 2006 do 1. ledna 2008.⁴⁶ Cílem dohody byla především redukce přicházející pracovní síly z nových členských států na volná pracovní místa a možnost zajistit stejné platební i pracovní podmínky v rámci kolektivních smluv. Například dánské podniky, které jsou kryté

⁴⁴ Liberální strana, Konzervativní strana, Sociální demokraté, Socialistická lidová strana, Sociální liberální strana a Křesťanská lidová strana.

⁴⁵ Dohoda mezi liberální, konzervativní, sociálně demokratickou, socialistickou lidovou a sociálně liberální stranou vztahující se k revizi dohody o rozšíření Evropské unie a pracovního trhu Dánska.

⁴⁶ O změnách hovoří Revize dohody vztahující se k přístupu občanů z východoevropských zemí na dánský trh pracovní síly. Zde jsou přesně vymezeny nové iniciativy.

kolektivními smlouvami, nemusí předem získávat povolení na zaměstnání pracovníka pocházejícího z EU-8 a naopak pracovníci z této osmičky nemusí čekat na pracovní povolení. Rovněž bude umožněna práce na částečný úvazek.

Stejně podmínky platí od 1. ledna 2007 také pro Bulharsko a Rumunsko.

2.4.4 Finsko

V lednu 2004 došla finská vláda k rozhodnutí, že po dobu dvou let bude po občanech EU-8 požadovat pracovní povolení. Během tohoto dvouletého období průběžně vyhodnocovala situaci na svém trhu práce a i přes zdánlivou nesmlouvavou pozici v případě jakékoli liberalizace se rozhodla zmírnit podmínky udělování pracovních povolení. Zjednodušené a urychlené vystavování povolení je umožněno především u těch profesí, které Finsko jen obtížně obsazuje vlastními občany. Mezi žádané pracovní síly patří zdravotní sestry, zubaři, stavební profese, automechanici, instalatéři, kuchaři, číšníci, svářeči, holiči a další.

Finsko využilo dvouletého základního období a od 1. května 2006 je stejně jako ve Španělsku, Portugalsku a Řecku umožněn volný pohyb pracovních sil. Co se týče Bulharska a Rumunska, tak občané těchto dvou států mohli ve Finsku začít pracovat ihned po přistoupení k EU, jelikož nezavedlo žádné přechodné opatření.

2.4.5 Francie

Jelikož se Francouzská republika potýká od konce 19. století s pracovními přistěhovalci, rozhodla se na první dva roky aplikovat přechodná opatření vůči novým členským zemím. Omezení přístupu na trh však neplatí pro Maďarsko a Polsko, které mají s Francií vyjednány výjimky v rámci mezinárodních bilaterálních smluv. Přechodná opatření jsou tak aplikována pouze na šestici nových států a netýká se výzkumných pracovníků, studentů, stážistů a podnikových praktikantů.

Na francouzský pracovní trh se občan EU-6 dostane prostřednictvím pracovního povolení a povolení k pobytu, o které musí požádat tamější zaměstnavatel, aniž by předtím hledal pracovníka na domácím trhu. Pracovní povolení je vydáváno podle délky trvání pracovní smlouvy. Občanů původní EU-15 mohou uzavřít pracovní smlouvu na

dobu neurčitou, na jejímž základě bude vydáno povolení k pobytu s desetiletou platností. U občanů nových zemí je to složitější. Je-li smlouva uzavřena na dobu kratší než jeden rok, bude pracovníkovi vystaveno *dočasné (provizorní) pracovní povolení*, jenž je vydáno na devět měsíců s možností ho prodloužit. Je-li smlouva uzavřena na dobu delší než jeden rok, jedná se o tzv. *krátkodobá pobytová karta*, jejíž součástí je také povolení k pobytu. Tato karta platí jeden rok a může být prodloužena.

Když se Francie rozhodla omezit přístup na pracovní trh, přislíbila, že v blízké době uvolní toto omezení a usnadní vstup občanům pracujících v oblasti informačních technologií a obchodu.

Ještě než skončilo dvouleté přechodné období, Francie zhodnotila situaci na trhu práce. Hodnotící zpráva ukázala, že domácí trh trpí nedostatkem pracovníků ve stavebnictví, cestovním ruchu, strojírenství a zemědělství. Proto k 1. květnu 2006 došlo k částečnému uvolnění trhu právě pro tyto nedostatkové profese, kterým je pracovní povolení vydáno zjednodušeným postupem (zaměstnavatel již nemusí hledat vhodného kandidáta na domácím trhu). Stejný postup platí také pro profese v oblasti veřejných prací, hotelnictví, pohostinství a potravinářství.⁴⁷

Rumunsko a Bulharsko se rovněž setkalo s omezením. V současné době je pracovní trh uvolněn celkem pro 62 nedostatkových profesí (stavebnictví, cestovní ruch, zemědělství).

2.4.6 Irsko

Irská republika je mezi současnými sedmadvaceti členskými zeměmi vnímána jako nejbenevolentnější a nejotevřenější zemí Evropské unie. Jako jedna z mála zastávala několik let před největším rozšířením názor, že přechodná opatření zbytečně vytváří mezi jednotlivými zeměmi napětí. Irsko od prvního dne rozšíření Evropské unie o deset zemí tedy neuplatňuje přechodné období, což umožňuje volný pohyb pracovníků bez pracovního povolení či víza. Zavedla pouze systém povinné registrace pro pracovníky z EU-8, kteří zde pobývají déle než tři měsíce.

⁴⁷ Seznam jednotlivých profesí, u kterých je umožněn snadnější přístup na francouzský trh, je uveden v Příloze č. 5.

V Irsku existuje dlouhodobý zájem především o řemeslníky, automechaniky, chemiky, montéry, zdravotní sestry a ošetrovatelky. Pracovníci z EU-8, kteří přicestují do Irska za účelem hledání práce, nebudou moci pobírat sociální podporu.⁴⁸

Ačkoli se očekávalo, že Irsko zaujme stejné postavení také vůči nejnovějším členům Unie, opak byl pravdou. Vůči Bulharsku a Rumunsku zavedlo ochranná opatření, tudíž občané těchto dvou států přicházejících za prací do Irska budou potřebovat pracovní povolení. To jim bude vystaveno až na základě ověření, že dané volné pracovní místo nelze obsadit občanem země EHP.

2.4.7 Itálie

Italská republika během vlády premiéra Silvia Berlusconiho jasně hlásala, že nikterak neomezí přístup občanům z nových členských zemí na italský pracovní trh. Těsně před rozšířením Evropské unie na 25 států však došlo ke změně a Itálie se rozhodla zavést přechodná opatření v podobě povinného pracovního povolení. Rovněž aplikovala systém kvót, ovšem v kladném slova smyslu. Kvóta určí maximální roční počet pracovníků, kterým bude vydáno pracovní povolení zjednodušeným způsobem. Samotné přechodné období se netýká osob samostatně výdělečně činných.⁴⁹

K 1. květnu 2004 byla kvóta stanovena na 20 000 pracovníků, ovšem ne všechna povolání se této kvóty týkají. Zjednodušený postup při vydávání pracovního povolení je uplatňován především u nedostatkových profesí jako jsou profesori, výzkumní pracovníci, překladatelé, tlumočníci, kvalifikovaní řidiči pracovníci, zdravotní sestry a ošetrovatelky. V roce 2005 došlo k navýšení kvóty na 79 500 pracovníků a v roce 2006 dokonce na 170 000 pracovníků.

Ke dni 27. července 2006 došlo k plnému otevření pracovního trhu z italské strany. Vůči Rumunsku a Bulharsku zavedla pouze jednoleté přechodné období, ovšem pro některé sektory trh uvolnila hned po rozšíření (zemědělství, stavebnictví, turismus).

⁴⁸ Jedná se především o podporu v nezaměstnanosti, starobní důchody, podpora pro vdovy, sirotky, postižené občany, děti z neúplných rodin a slepce.

⁴⁹ Stejný způsob byl zaveden pro občany třetích zemí před květnem 2004. Souhrnná kvóta byla stanovena na 79 500 pracovníků (50 000 pro sezónní a 29 500 pro nesezónní pracovníky).

2.4.8 Lucembursko

Na základě posílení budoucích vztahů jako rovnoprávných členů Evropské unie došlo v Lucemburku dne 11. listopadu 1999 k podpisu **Dohody o přijímání stážistů**, jenž vstoupila v platnost 1. května 2001.

Velkovévodství lucemburské bylo jediné ze států, u kterého se o zavedení přechodných opatření jen spekulovalo. Dokonce ani v dubnu 2004 se stále ještě nevědělo, zda-li bude občan z EU-8 pracovat na lucemburském trhu práce na základě pracovního povolení či nikoli. Ačkoli je Lucembursko z hlediska trhu práce značně otevřenou zemí, přesto v květnu 2004 informovalo Evropskou komisi o svém záměru zavést přechodná opatření, čímž potvrdilo stávající neoficiální spekulace.

Chtěl-li občan EU-8 pracovat v Lucembursku, mohl tak učinit pouze na základě platného pracovního povolení. Podle typu a délky trvání vykonávání profese lze v Lucembursku rozlišit celkem **čtyři typy pracovních povolení**:

- *pracovní povolení A* – vydáváno na 1 rok, jenž je vázáno na konkrétní profesi u konkrétního zaměstnavatele,
- *pracovní povolení B* – vydáváno na 4 roky, jenž je vázáno na konkrétní profesi u jakéhokoli zaměstnavatele,⁵⁰
- *pracovní povolení C* – vydáváno na všechny typy profesí u všech zaměstnavatelů,⁵¹
- *pracovní povolení D* – vydáváno po dobu studia nebo studijní stáže.

Další neoficiální spekulace týkající se prodloužení přechodného opatření na další tři roky se potvrdily v dubnu roku 2006, kdy se lucemburská vláda rozhodla omezení zachovat, avšak na druhé straně zavést pružnější opatření u některých oblastí. Od 1. května jsou pracovní povolení vydávána podle uvážení lucemburské vlády zjednodušeným způsobem pracovníkům pracujících v sektoru zemědělství, vinařství, hotelnictví, gastronomii a sociálních službách.

Ačkoli tříleté přechodné období má končit až v květnu roku 2009, Lucembursko provedlo v květnu roku 2007 revizi svého pracovního trhu. Na základě příznivých

⁵⁰ Aby občan toto povolení získal, musel alespoň rok pobývat nebo pracovat na území Lucemburska.

⁵¹ Povolení získal žadatel, který se narodil v Lucembursku a minimálně dva roky zde měl trvalé bydliště nebo pobýval na území Lucemburska nejméně pět let.

výsledků se rozhodlo k 1. listopadu 2007 zrušit národní opatření a plně otevřít pracovní trh všem občanům členských zemí střední a východní Evropy. Rovněž také došlo ke zrušení povolení k pobytu ke dni 21. prosince, což s sebou přináší ještě větší zjednodušení volného pohybu osob.

Přechodná období však zůstávají v platnosti pro nejnovější dva členy – Rumunsko a Bulharsko. Od listopadu 2007 ovšem došlo k částečnému uvolnění trhu pro některé sektory, jimž je vydáno pracovní povolení zjednodušenou procedurou.

2.4.9 Maďarsko

Maďarsko je jedno ze čtyř zemí, které se rozhodlo zavést přechodná opatření na volný pohyb pracovníků vůči těm státům EU-15, kteří jej sami aplikují.⁵² Pracovní povolení bude vydáno žadateli až po zjištění, že se nepodařilo volné pracovní místo obsadit maďarským občanem.

Těsně před přistoupení Rumunska a Bulharska se maďarská vláda rozhodla zavést přechodná opatření ve formě pracovních povolení. Některá povolení však budou vydávána automaticky, a to pro nedostatkové profese. Z původních 140 oblastí potýkajících se s nedostatkem pracovníků došlo ke zvýšení na 219 profesí (zdravotnictví, stavebnictví). Maďarsko je tak jediný stát z EU-10, které zavedlo ochranná opatření.

2.4.10 Malta

Malta spolu s Kyprem jsou jedinými státy z nových deseti členských států, které jsou vyňaty z možnosti omezit svůj pracovní trh na základě principu reciprocity.

Ačkoli je od 1. května 2004 umožněno příslušníkům Unie právo pracovat na Maltě, existuje zde jedna jediná možnost, jak vyvolat ochrannou doložku. Je zde totiž sedmileté období, kdy může toto právo omezit prostřednictvím ochranných opatření. Učiní tak v případě, že dojde k vážným narušením, jenž mohou ohrozit životní úroveň nebo zaměstnanost v daném regionu nebo profesi. Na základě této skutečnosti Malta

⁵² Dále je to Polsko, Slovensko a Slovinsko.

uplatňuje systém automaticky vydávaných pracovních povolení, který umožňuje sledovat situaci na trhu práce a zajišťuje výhodu včasného varování.

2.4.11 Německo

Německo bylo již při zahájení přístupových jednání s deseti kandidátskými státy pro využití přechodných období pro volný pohyb pracovníků. Ačkoli samotné přistoupení bylo otázkou ještě minimálně deseti let, němečtí představitelé se snažili co nejdříve zajistit možný příliv pracovníků.

Dne 11. března 1991 bylo v Norimberku podepsáno **Ujednání o postupu při zprostředkování zaměstnání ve spolkové republice Německo československým zájemcům na dobu nejvýše tří měsíců v průběhu roku**. Toto ujednání bylo vyhotoveno na základě potřeby pomocných prací především v oblasti zemědělství, lesnictví, vinařství, pohostinství, ubytovacích službách a stavebnictví. V platnost vstoupilo téhož dne.

O měsíc a půl později, dne 23. dubna 1991, byla v Praze podepsána ještě **Dohoda mezi vládou České a Slovenské federativní republiky a vládou Spolkové republiky Německo o vzájemném zaměstnávání československých a německých občanů za účelem rozšíření jejich odborných a jazykových znalostí**. Tato dohoda umožňuje každoročně v Německu pracovat celkem 1 400 pracovníkům. Dohoda vstoupila v platnost 27. září 1991.

Ve stejný den, 23. dubna 1991, byla sjednána ještě jedna dohoda, a to **Dohoda o vysílání československých pracovníků z podniků se sídlem v České a Slovenské Federativní Republice k zaměstnání na základě smluv o dílo**. Smyslem této dohody je především prohloubit hospodářskou, průmyslovou a technickou spolupráci při respektování stanovených pravidel a předpisů Německa.

Na základě těchto tří dohod došlo od roku 2004 k částečnému zmírnění německého základního přechodného období pro volný pohyb pracovníků a rovněž zmírňuje i tříleté přechodné opatření, které se Německo rozhodlo spolu s Rakouskem

zavést, jelikož přetrvávající problémy a bariéry se ukázaly za opodstatněné. Přesto ale omezení přetrvává a je třeba požádat o pracovní povolení.⁵³

I když Německo mělo jasně vyhraněný názor, že svůj pracovní trh nikterak neuvolní, došlo na podzim roku 2007 ke změně. Z nedostatku kvalifikovaných pracovníků bylo Německo donuceno částečně otevřít trh práce, a proto od 1. listopadu 2007 došlo k uvolnění pracovního trhu v podobě zrušení testování komunitární preference pro strojní a elektrotechnické inženýry ze zemí EU-8 a zároveň i pro absolventy německých vysokých škol.

Německo zavedlo pro Bulharsko a Rumunsko stejná opatření jako u EU-8 a dále povolila jednodušší vydávání pracovního povolení u vysoce kvalifikovaných pracovníků.

2.4.12 Nizozemsko

Nizozemí původně slibovalo, že umožní občanům nových členských zemí volně pracovat na domácím trhu práce, nakonec však těsně před největším rozšířením zvažovalo, že zavede nejen samotná pracovní povolení, ale současně i systém kvót, který by zamezil přehnanému přílivu. Nizozemská vláda v lednu 2004 navrhovala maximální roční limit ve výši 22 000 pracovníků a na jaře došlo k jeho schválení.

Jestliže bude chtít občan EU-8 pracovat v Nizozemí, musí si zažádat o pracovní povolení, které mu bude během pěti týdnů uděleno po té, co volné pracovní místo neobsadí nizozemský pracovník.⁵⁴ Pro některá odvětví, která jsou hůře obsaditelná a trpí nedostatkem pracovníků, je vydáváno pracovní povolení zjednodušeným způsobem, a to do dvou týdnů.

Od 1. května došlo k dalšímu částečnému uvolnění pracovního trhu, kdy je možno získat pracovní povolení zkráceným způsobem na dobu tří měsíců v tzv. *necitlivé oblasti* jako je zemědělství, kovovýroby, informační technologie a dále pro profese jako řezníci, námořníci, bourači, zpracovatelé ryb a výzkumní pracovníci.

⁵³ Demoliční, armovací, betonářské, pokrývačské, izolační, stavební, zahradnické a zednické práce, ochrana a čištění budov, hubení hmyzu, klempířství atd.

⁵⁴ Žádost o pracovníka z nové členské země předkládá nizozemský zaměstnavatel na příslušném úřadu práce. Na základě této žádosti musí zároveň prokázat, že volné pracovní místo nahlásil na úřadu práce minimálně 5 týdnů před podáním této žádosti a že se všemi dostupnými způsoby snažil najít domácího pracovníka nebo pracovníka z původní členské země.

Povolení může být vystaveno *ve třech podobách*. První typ je označován jako standardní povolení, které je vydáváno na tři roky. Druhý typ platí pouze na jeden rok a je vydáván pro specifické situace. Poslední typ je vystavován maximálně na 24 týdnů a nelze jej obnovit. Toto povolení obdrží pracovník v případě, že jede do Nizozemí vykonávat sezónní práce.

V únoru roku 2007 bylo vládou Nizozemska navrženo plné otevření trhu práce pro všechny občany EU-8 k 1. březnu 2007. Tato vláda v dubnu návrh přehodnotila a k 1. květnu 2007 zcela otevřela svůj pracovní trh. Od této doby nemají nizozemští občané a občané EU-15 přednost před občany EU-8, takže zaměstnavatel již nemusí zjišťovat, zda-li může volné pracovní místo obsadit právě dříve zvýhodněnými občany. Nadále však bude muset žádat o pracovní povolení pro pracovníka z EU-8, které je vydáváno spíše pro kontrolní a monitorovací účely.

Pro Rumunsko a Bulharsko platí do konce roku 2008 základní přechodné období.

2.4.13 Polsko

Polsko (stejně jako Maďarsko) zavedlo přechodná opatření vůči EU-15, jenž také aplikují přechodná období. Pracovní povolení je poskytnuto občanovi takového státu na přesně stanovenou dobu, které bude vydáno po přezkoumání situace na pracovním trhu. Spolu s pracovním povolením je vydáváno také povolení k pobytu.

Vůči Bulharsku a Rumunsku žádná přechodná opatření nezavedlo.

2.4.14 Portugalsko

Portugalská republika si byla v otázkách zavedení přechodných opatření nejistá. K rozhodnutí dospěla na základě vyvíjející se situace u ostatních stávajících členů, kteří se právě k přechodným obdobím přiklonili (Francie, Itálie, Španělsko). Z důvodu obavy možného masivního přílivu potencionálních pracovních migrantů se tedy i Portugalsko rozhodlo, že raději nebude tuto možnost podceňovat a zavede na dva roky přísnější přechodné opatření. Stejně jako Itálie⁵⁵ tedy zavedlo pracovní povolení a systém kvót,

⁵⁵ Itálie stanovila tuto kvótu ve výši 20 000 pracovníků ze zemí EU-8.

který byl stanoven ve výši 6 500 pracovních míst, jenž mohou obsadit pracovníci z nových členských zemí.

Ke dni 1. května 2006 došlo ze strany portugalské vlády k plnému uvolnění pracovního trhu pro občany z nových členských zemí.

Stejná dvouletá opatření zavedlo také pro Rumunsko a Bulharsko.

2.4.15 Rakousko

Jak již bylo zmíněno dříve, tak Rakousko spolu s Německem jsou největšími zastánci aplikace přechodného období v oblasti volného pohybu pracovníků. Tento názor zastávali už během samotných jednání o přistoupení EU-10. Mezi hlavní obavy patří nekontrolovaný příliv hlavně nekvalifikovaných pracovníků na tamější trh práce. Rakousko však zavedení opatření vysvětluje elegantně tak, že se snaží chránit pracovní trhy nových členských zemí, které mohou být poškozeny značným úbytkem pracovních sil v některých sektorech (zdravotní sestry, lékaři).

Dne 24. srpna 2001 byla ve Vídni podepsána **Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o zaměstnávání občanů v příhraničních oblastech**.⁵⁶ Pokud bude chtít občan žijící v českém příhraničí pracovat v německém příhraničí, musí podat písemnou žádost o povolení k zaměstnání⁵⁷ jako přeshraniční pracovník u příslušného orgánu své země. Rakouští zaměstnavatelé tak mohou každoročně zaměstnat maximálně 450 přeshraničních pracovníků.

Ke stejnému dni byla podepsána ještě jedna dohoda, a to **Dohoda o výměně zaměstnanců za účelem rozšíření jejich odborných a jazykových znalostí**. Na základě této sjednané dohody se v Rakousku může každoročně vzdělávat až 300 pracovníků.

Obě tyto dohody vstoupily v platnost dne 1. července 2005.

Rakousko od 1. května 2004 zavedla slíbená přechodná opatření, takže pracovat v Rakousku je možné jen na základě souhlasu místního úřadu práce, který nejprve vyhodnotí nezaměstnanost v místě možného působení. Pokud Rakousko nenajde pracovníka ve svých řadách, zaměstná pracovníka českého, ovšem pouze do výše

⁵⁶ Příhraniční oblasti České republiky a Rakouska uvedeny v Příloze č. 6.

⁵⁷ Žádost musí splnit všechny náležitosti, včetně uvedení profese a názvu zaměstnavatele.

stanovených limitů, které činí pro pendlery⁵⁸ 450 pracovníků za rok a pro praktikanty 300 pracovníků za rok.

V dubnu roku 2007 došlo k částečnému uvolnění pracovního trhu v podobě zvýšení kvóty na 800 řemeslníků přicházejících za práci v průmyslových oborech.

Rakousko, stejně jako Německo, se rozhodlo prodloužit svá přechodná opatření, nyní v délce trvání tří let. To by mělo skončit 30. dubna 2009. Dále došlo k omezení některých oblastí, do kterých nesmí být čeští pracovníci vysláni, aby tuto profesi vykonávali. Jedná se především o stavebnictví, zahradnictví, úklidové služby či ochranné služby. Na druhé straně je však poptávka po profesích jako jsou zdravotní sestry, řezníci, elektrikáři, svářeči, kuchaři, číšníci, mechanici, instalatéři, tesaři a truhláři. Na základě této situace se rakouský premiér Alfred Gusenbauer rozhodl připravit seznam nedostatkových profesí, které budou moci být zaplněny odborníky ze střední a východní Evropy.

U Rumunska a Bulharska postupuje stejně jako u EU-8, tedy dvouletým přechodným obdobím.

2.4.16 Řecko

Řecká republika byla již několik let předem přesvědčena, že zavede minimálně na dva roky přechodná opatření. K tomuto rozhodnutí ji vedla především problematika cizích státních příslušníků, kterých je v Řecku mnohem víc než v jiné členské zemi EU-15. Důvodem značného nárůstu emigrantů jsou hlavně ozbrojené konflikty, jenž probíhaly v 90. letech v sousedních regionech. Po rozpadu Sovětského svazu se rovněž zvýšil počet legálních a ilegálních přistěhovalců tamějších občanů, a to nejvíce z Bulharska, Rumunska, dále z Albánie a také Polska. Navíc se Řecko potýká s asijskými uprchlíky.

Na základě těchto přetrvávajících problémů se Řecká republika rozhodla využít dvouletého opatření v podobě udělování pracovních povolení. K jeho ukončení došlo 30. dubna 2005 a od 1. května je pro pracovníky EU-8 umožněn volný pohyb.

⁵⁸ Pracovníci, kteří každý den dojíždí za prací přes hranice.

V případě nových dvou členů postupuje stejně, a to zavedením rovněž přechodných období v délce trvání dvou let.

2.4.17 Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Stejně jako Irsko a Švédsko je Spojené království jediným státem, který od počátku vstupu deseti zemí zcela otevřel svůj pracovní trh a nezaváděl žádné přechodné opatření. Velká Británie na rozdíl od zbývajících členských států přivítala možnost přílivu pracovníků a viděla v něm především i možnost, jak zabránit nelegální práci.

O tématu plné liberalizace pracovního trhu se dlouho diskutovalo. Hlavním tématem bylo především zneužívání britského sociálního systému, kdy občané EU-8 by do Velké Británie přicestovali pouze za účelem získání sociálních dávek. Aby zamezila této tzv. sociální turistice, navrhovala výrazně omezit přístup k těmto dávkám osobám, kteří nemají v plánu pracovat. Zpřísní přiznávání podpor v nezaměstnanosti a sociálních dávek nezaměstnaných občanů.⁵⁹

Jelikož Británie trpěla asi půl milionovým nedostatkem pracovní síly v oblasti zdravotnictví, školství a dopravy, uvolnění domácího pracovního trhu novým členům bylo jednoduchým řešením tohoto problému. Pracovní povolení tedy není potřeba. Na druhou stranu však britská vláda zavedla **program povinné registrace pracovníků**.⁶⁰ Do tohoto programu se musí zaregistrovat každý pracovník pocházející z nové členské země, který si ve Spojeném království najde práci.

Pro státy Rumunska a Bulharska však byla přechodná opatření nastavena oproti EU-8 mnohem přísněji. Bulharský nebo rumunský pracovník získá pracovní povolení až po ověření, že se na dané pracovní místo nenašel vhodný uchazeč ze Spojeného království. Vstup na britský trh je umožněn vysoce kvalifikovaným pracovníkům⁶¹ a pro nekvalifikované pracovníky jsou stanoveny roční kvóty ve výši 20 000 osob s možností pracovat pouze šest měsíců.

⁵⁹ Velká Británie rovněž oficiálně nepotvrdila maximální hranici 13 000 osob. Pokud bude výrazně překročena, vláda zavede pracovní povolení.

⁶⁰ Byly celkem dva návrhy, kdy se má občan zaregistrovat. Buď registrace proběhne hned po příjezdu, aniž by si občan našel hned práci, nebo do jednoho měsíce po získání práce.

⁶¹ Pro takové pracovníky byl vytvořen program pro vysoce kvalifikované přistěhovalce (Highly Skilled Migrants Programme).

2.4.18 Španělsko

Španělské království rovněž zavedlo dvouleté přechodné opatření pro volný pohyb pracovníků, ovšem s příslibem, že před ukončením tohoto období přezkoumá další uplatnění národních opatření, a to na základě všeobecné situace na trhu práce stávajících členských států a situace nových členských států a také na základě zprávy Evropské komise.

Pracovník z EU-8 tedy může pracovat ve Španělsku, ale pouze na základě platného pracovního povolení, které občan získá na základě schválení žádosti španělského zaměstnavatele a existenci daného volného pracovního místa.

Stejně jako Portugalsko a Finsko ukončilo i Španělsko přechodné opatření k 30. dubnu 2006.

Stejná dvouletá opatření zavedlo také pro Rumunsko a Bulharsko.

2.4.19 Švédsko

Největší nejistotu o budoucím volném pohybu vyvolalo Švédsko. Švédské království bylo v začátcích jednání o největším rozšíření rozhodnuto, že nezavede vůči novým státům přechodná opatření a zcela otevře svůj pracovní trh. Změna nastala v roce 1999, kdy švédská vláda usilovala o zavedení dvouletého přechodného období a dokonce tehdejší švédská ministryně pro migraci Barbro Holmbergová navrhla ještě důraznější zpřísnění pravidel pro volný pohyb pracovníků.⁶² Důvodem změny postoje byla především obava z masivní „sociální turistiky“.

Opoziční strana je však proti zavedení takových opatření, což dala výrazně najevo v roce 2001, kdy oficiálně oznámila, že přechodná období zavedena nebudou. Situace byla velice napjatá a do poslední chvíle se nevědělo, zda nové země budou či nebudou mít přístup na švédský pracovní trh. V březnu roku 2004 bylo dokonce přijata Bílá kniha, jenž počítala s udělováním pracovních povolení po dvouletém přechodném období.

⁶² Pracovníci z nových států by museli žádat v domácí zemi o pracovní povolení a povolení k pobytu a museli by doložit místo bydliště ve Švédsku.

Těsně před vstupem bylo zcela rozhodnuto. Ačkoli sociálně demokratická vláda byla plně přesvědčena, že její přísné restriktce projdou, opak byl pravdou. Tamější Parlament dne 28. dubna 2004 tento návrh vlády odmítl celkem 182 hlasy poslanců (pro návrh bylo 132 poslanců).⁶³ Švédsko tedy nezavede přechodná opatření a umožní tak přístup na svůj pracovní trh bez jakýchkoli restrikcí. Stejný postoj zaujal také v případě Rumunska a Bulharska.

2.5 Země EHP a přechodné období pro volný pohyb pracovníků

Island, Norsko a Lichtenštejnsko nejsou členy Evropské unie, nýbrž členy Evropského hospodářského prostoru (EEA – European Economic Area), jenž se přihlásili k dodržování pravidel volného pohybu pracovníků a osob.⁶⁴ Na základě **Dohody o Evropském hospodářském prostoru** jsou i ze strany těchto států aplikována přechodná opatření. Dohoda upravuje volný pohyb pracovníků mezi státy EHP/ESVO a státy ES, která bylo podepsána 2. května 1992 v Oportu a v platnost vešla 1. ledna 1994.

2.5.1 Island

Island není členem Evropské unie, ale od roku 1994 je členem EHP. Otázka volného pohybu osob z nových členských států se řídí již zmíněnou Dohodou o Evropském hospodářském prostoru. Dále byl islandskou vládou stanoven *Zákon o cizincích č. 96/2002* a *Zákon o právech cizinců na zaměstnání č. 97/2002*, který ukládá občanům pocházejícím z EU-8 během základního přechodného období žádat o pracovní povolení a povolení k pobytu. Rovněž bude uplatněn princip přednosti, kdy občan z EU-15 bude mít přednost před občanem EU-8 a občan pocházející z EU-8 bude mít přednost před pracovníkem pocházející z třetí (nečlenské) země.

Island po skončení dvouletého národního opatření v podobě omezení volného pohybu pracovníků se rozhodl trh otevřít. Od 1. května 2006 tak mohou občané EU-8 pracovat na Islandu bez pracovního povolení.

⁶³ Ze sedmi parlamentních stran byly proti zavedení přechodného období celkem čtyři strany, dvě strany (liberálové a konzervativci) požadovaly jen některé omezení a pro zavedení navrhovaných přechodných opatření byli sociální demokraté (ti zprvu ovšem zastávali názor volného pohybu pracovníků).

⁶⁴ Tři ze čtyř států ESVO (Evropské sdružení volného obchodu) se staly členy EHP (kromě Švýcarska).

Z kontrolních důvodů však přetrvává povinnost zaměstnavatelů informovat do deseti dnů tamější úřad práce o zaměstnání cizího státního příslušníka. Tento občan se rovněž musí zaregistrovat do Národního registru.

Island stejně jako vůči EU-8 zavedl dvouletá národní opatření také vůči Rumunsku a Bulharsku.

2.5.2 Lichtenštejnsko

Lichtenštejnsko rovněž není členem Evropské unie, ale od roku 1994 je právoplatným členem EHP. Vůči občanům EU-8 však uplatňuje přechodné období týkající se volného pohybu osob jako členské státy EU. Součástí Dohody o Evropského hospodářském prostor je *Protokol 15 o přechodných obdobích pro zavedení volného pohybu osob* platné pro Lichtenštejnsko, kde se v článku 5 hovoří o možnosti zachovat do 1. ledna 1998 vnitrostátní předpisy, které podmiňují vstup občanů ES a EHP/ESVO na základě povolení a možnosti uplatnit množství omezení. Je však třeba dodat, že na občany EU-8 se smlouva o volném pohybu osob uzavřená mezi EU a EHP nevztahuje.⁶⁵

Pokud občan EU-8 vycestuje do Lichtenštejnského knížectví a pobývá zde dobu kratší tří měsíců, může tak činit bez jakéhokoli omezení pouze na základě platného cestovního pasu. Chce-li zde ovšem pracovat, musí mít platné pracovní povolení a povolení k pobytu, jelikož došlo k prodloužení základního dvouletého přechodného období na tříleté. Zároveň se musí do 8 dnů přihlásit u cizinecké policie v místě svého pobytu, a to ještě před nástupem na volné pracovní místo.

Aby občané EU-8 mohli začít pracovat, musí jejich zaměstnavatel požádat o pracovní povolení⁶⁶ minimálně 4 týdny před nástupem do zaměstnání. Na druhé straně občan nové členské země musí požádat o povolení k pobytu, které lze získat **ve čtyřech různých typech**:

- *povolení k pobytu A* – vydáváno sezónním pracovníkům,

⁶⁵ Na nové členské státy EU-8 se vztahuje **Nářízení Rady 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny** a dále **Nářízení Rady 574/72 stanovující prováděcí pravidla k Nářízení Rady 1408/71**.

⁶⁶ Existují celkem tři typy pracovního povolení, a to *Grenzgängerbewilligung* (pro občany, kteří nemají bydliště v Lichtenštejnsku), *Bewilligung in Griefform* a poslední *Kurtzaufenthalts- oder Aufenthaltsbewilligung* (pro pracovníky s bydlištěm v Lichtenštejnsku).

- *povolení k pobytu L* – krátkodobé povolení vydáváno na 1 rok, jenž se vydává na základě pracovní smlouvy sjednané maximálně na rok,
- *povolení k pobytu B* – vydáváno na 5 let na základě pracovní smlouvy uzavřené na období delší než jeden rok nebo na dobu neurčitou,
- *povolení k pobytu C* – vydáváno na 5 let pro přeshraniční pracovníky (pendlery), jenž je občanem EU, pracuje v Lichtenštejnsku a jednou týdně se vrací do mateřské země.

Lichtenštejnsko zároveň stanovilo limity na vydávání povolení k pobytu. Podle platného systému kvót poskytne ročně až 56 povolení pro zaměstnané pracovníky a 16 pro nezaměstnané.

Stejným způsobem vystupuje vůči Bulharsku a Rumunsku, ovšem nevztahují se na ně dříve zmíněné dvě Nařízení (1408/71 a 574/72). Občané těchto dvou států potřebují pracovní povolení a povolení k pobytu.

2.5.3 Norsko

Dánsko a Švédsko⁶⁷ jako členské země EU se rozhodly omezit přístup občanům EU-8 na domácí pracovní trh. Na základě této skutečnosti se také Norské království rozhodlo jako člen EHP využít stejné možnosti a zavedlo restrikce, což lze z hlediska sousedících států jako členů EU chápat jako opodstatněné. Kdyby Norsko uvolnilo pracovní trh, mohlo by dojít k velkému přílivu pracovních migrantů a zásadně tak ohrozit celý sociální systém. Zavedené přechodné opatření se však netýká studentů, osob samostatně výdělečně činných a poskytovatelů služeb.

Od 1. května 2004 lze tedy v Norsku získat práci pouze na základě pracovního povolení, které je vydáno pouze s příslibem norského zaměstnavatele o pracovním místě, které musí splňovat podmínku plného úvazku, standardních pracovních podmínek a mzdy obvyklou pro danou profesi.⁶⁸ Současně musí zaměstnavatel prokázat, že se mu nepodařilo na dané pracovní místo nalézt vhodného domácího pracovníka.

⁶⁷ Švédsko se těsně před přistoupení EU-10 rozhodlo přechodná opatření nezavádět.

⁶⁸ Občané třetích zemí získají pracovní povolení pouze pro oblasti sezónních prací, a to hlavně v zemědělství a lesnictví.

Jelikož Norsko zaznamenalo ze severských států největší příliv pracovníků z nových členských států a zároveň z obavy možné sociální turistiky, rozhodlo se prodloužit přechodné opatření na další období, jenž trvá až do konce dubna roku 2009. Pracovní povolení bude ovšem vydáváno zjednodušeným způsobem, kdy je potřeba uvést pouze sjednanou práci, jenž splňuje kritéria minimální délky a dostatečné mzdy a zaměstnavatel už nemusí prověřovat, zda je místo možno obsadit norským občanem.⁶⁹

K pracovnímu povolení je třeba mít i povolení k pobytu, o které by si měl zažádat každý občan EU-8, který v Norsku pobývá déle jak tři měsíce. Naprosto stejné podmínky platí také pro Rumunsko a Bulharsko.

2.6 Švýcarsko

Švýcarsko je jediný stát, který je členem Evropského sdružení volného obchodu ESVO (EFTA – European Free Trade Association), ovšem není členem Evropského hospodářského prostoru, protože švýcarští občané hlasovali v referendu, jenž se konalo v prosinci roku 1992, proti členství v EHP. Island, Lichtenštejnsko a Norsko, kteří byli členy ESVO, se zdárně členy EHP stali.

Švýcarsko ovšem do EHP chtělo. V roce 1991 dokonce přijalo ustanovení týkající se přístupu na švýcarský pracovní trh. Byl přijat tzv. *model tří okruhů*, kdy pracovní síly byly získávány nejprve ze zemí EHP, potom z tradičních zemí a nakonec z ostatních okolních zemí. V roce 1998 došlo z možných diskriminačních důvodů k nahrazení na *duální systém*, který spočíval v prioritním přístupu pracovníků přicházejících z EU a EHP. Pracovníci ostatních třetí zemí pak mohli ve Švýcarsku pracovat pouze na základě splnění specializačních a kvalifikačních kritérií.

Dne 21. června 1999 došlo k podepsání sedmi dohod včetně **Dohody o volném pohybu osob mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé**, která vstoupila v platnost dne 1. června 2002. Prostřednictvím této bilaterální dohody je Švýcarsko zapojeno do volného pohybu osob a podle ustanovení má během deseti let dojít k odstranění veškerých bariér mezi pracovními trhy EU a Švýcarska. Pro EU-15 byly stanoveny roční kvóty na 15 000

⁶⁹ Pracovní povolení zde pro norské úřady slouží především pro kontrolní a monitorovací účely.

pracovníků. Švýcarské úřady udávají, že v období 2002/2003 byla kvóta vyčerpána během deseti měsíců a v následujícím období po jedenácti měsících.

Jelikož je Švýcarsko státem, který tvoří jakousi pomyslnou enklávu v Evropské unii, začalo se silně debatovat o možném masovém přílivu pracovních přistěhovalců z Unie a obavě ze mzdového a sociálního dumpingu. I když se ekonomové snažili od tohoto negativního postoje Švýcarsko odradit, přesto se 1. května 2004 podařilo švýcarské straně vyjednat výjimku, která značně ztěžuje občanům EU-8 přístup na švýcarský pracovní trh během prvních let po přistoupení. Výjimka v podobě protokolu vstoupila v platnost 1. dubna 2006.⁷⁰

Od vstupu nových členských států bylo každoročně vydáno občanům EU-8 pouze 700 dlouhodobých pracovních povolení (maximálně na 5 let), 2 500 krátkodobých povolení (maximálně na jeden rok) a 5 000 pracovních povolení na sezónní práce, která mohou být vydávána maximálně na čtyři měsíce. O rok později byla kvóta pro krátkodobý pobyt na období 2005/2006 stanovena ve výši 12 400 osob.

Od 1. června 2006 došlo k další změně. Pro pracovní povolení, jenž je vydáváno spolu s dlouhodobým povolením k pobytu, byly kvóty zvýšeny na 1 700 a pro krátkodobý pobyt na 15 800.

Kvóty jak pro EU-15, tak pro EU-8 platily až do 31. května 2007. 1. června 2007 totiž došlo ke zrušení přechodných opatření a tedy k plné liberalizaci volného pohybu osob pro občany celkem dvaceti zemí, a to států EU-15, Kypru a Malty a také Islandu, Lichtenštejnska a Norska. Občanům EU-8 bylo přechodné období prodlouženo na maximální možnou délku do 30. dubna 2011. Švýcarsko se však zavázalo, že bude postupně navyšovat oblasti pracovních míst, které mohou občané EU-8 naplňovat, čímž bude docházet k postupnému otevírání pracovního trhu.

Pokud nedojde k neočekávané situaci na švýcarském trhu práce, bude na období 2010/2011 poskytnuto dlouhodobé povolení k pobytu celkem 3 000 osob a pro krátkodobý pobyt celkem 29 000 osob.

Aby bylo pracovní povolení vydáno danému občanovi, musí se nejprve zaměstnavatel obrátit na příslušný pracovní úřad a tam požádat o pracovní povolení s ohledem na profesi a stanovenou roční kvótu. Pracovní povolení pro

⁷⁰ Podle odhadů ekonomů by rozšíření přineslo Švýcarsku zvýšení HDP asi o 0,2 – 0,5 % (asi 1 až 2 miliardy švýcarských franků). 25. září 2005 se dokonce konalo referendum, zda-li má dojít k rozšíření dohody i na nové státy Unie. 56 % švýcarských občanů bylo pro rozšíření dohody.

nekvalifikovaného pracovníka, jenž má být zaměstnán na dobu kratší čtyř měsíců, si nevyžaduje povolení k pobytu.

Jelikož dosud nedošlo k rozšíření Dohody o volném pohybu osob o Bulharsko a Rumunsko, jsou zatím uplatňovány stejné podmínky jako před 1. lednem 2007.

2.7 Shrnutí

Hned po vstupu deseti nových členských zemí dne 1. května 2004 pracovní povolení vyžaduje celkem dvacet jedna zemí, a to dvanáct zemí EU-15 (Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko a Španělsko)⁷¹, pět zemí EU-10 (Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko)⁷², tři státy EHP (Island, Lichtenštejnsko a Norsko) a Švýcarská konfederace.

Po skončení základního dvouletého období k datu 30. dubna 2006 se počet zemí uplatňujících přechodná období snížil a pracovní trh uvolnilo další čtyři země EU-15 (Finsko, Portugalsko, Řecko a Španělsko) a Island a částečně uvolnilo své trhy pět zemí EU-15 (Belgie, Dánsko⁷³, Francie, Lucembursko a Nizozemsko).

V roce 2007 se možnost přijít pracovat na další pracovní trhy bez pracovního povolení rozšířila o tři země, a to o Nizozemsko (1. května 2007), Itálii (27. července 2007) a Lucembursko (1. listopadu 2007). Pracovní trhy částečně uvolnilo Rakousko (duben 2007) a Německo (1. listopadu 2007).

V současné době tedy uplatňuje zcela nebo jen částečně (nebo jen vůči některým zemím) přechodná období Belgie, Dánsko, Francie, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Norsko, Polsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko a Švýcarsko.

Zaměříme-li se pouze na občany České republiky, tak ti se tedy v současnosti mohou volně ucházet o práci v deseti členských státech Evropské Unie (Finsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie), v osmi nových členských státech Unie (Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko), v obou zemích EU-2 (Bulharsko,

⁷¹ Vyjímaje Irsko, Švédsko a Velkou Británii.

⁷² Kromě Malty uplatňují přechodná opatření pouze vůči těm zemím, jenž samy vůči nic aplikují přechodná období. Malta vydává pracovní povolení automatickým způsobem.

⁷³ Dánsko zjednodušilo systém vydávání pracovních povolení k 1. červenci 2006.

Rumunsko) a v jedné zemi EHP (Island). Jak již bylo několikrát zmíněno, Malta uplatňuje systém automaticky vydávaných pracovních povolení, což svým způsobem brání volnému pohybu.⁷⁴

⁷⁴ Přehled jednotlivých států a jejich přechodných období je uveden v Příloze č. 7.

3 Zhodnocení fungování přechodných období

Volný pohyb osob je právo, které si občané členských zemí nejvíce uvědomují a dá se říci, že také nejvíce využívají. Uvolnění hranic a odstranění hraničních kontrol je nejvíce vnímanou změnou, kterou přineslo členství v Unii.

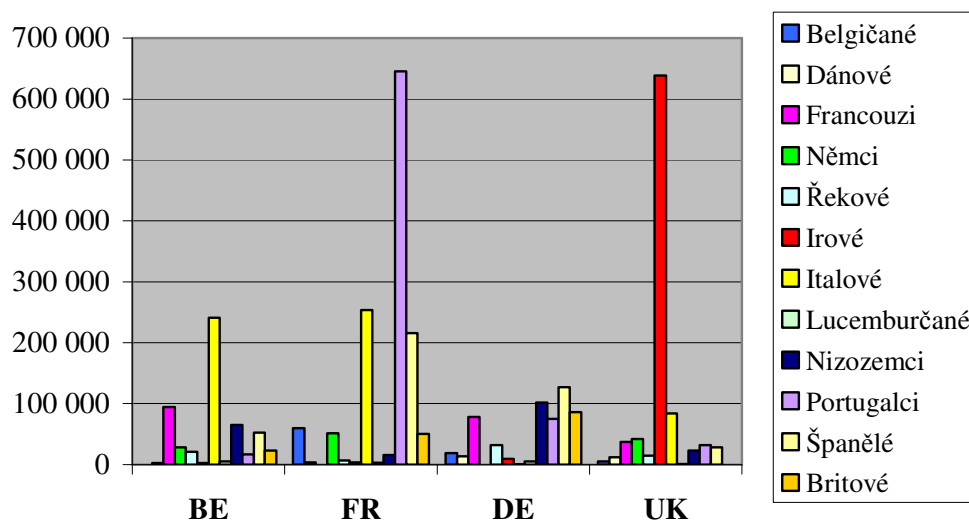
Celkem dvanáct členských zemí EU-15 zavedlo přechodná opatření, která volný pohyb jen ztížila. Učinily tak z důvodů možného masivního přílivu pracovníků z chudších středoevropských a východoevropských států.

3.1 Pohyb osob v 90. letech

Když bylo v Evropské unii pouze dvanáct členských států, volný pohyb již nějakou dobu existoval. Při přistoupení Řecka a pak následně Portugalska a Španělska bylo přechodné opatření využito především kvůli rozdílné ekonomické úrovni.

Následující graf znázorňuje čtyři země z dvanácti, které zaznamenaly největší příliv pracovních migrantů z dvanácti členských zemí Unie. Jedná se o Belгии, Francii, Německo a Velkou Británii.⁷⁵

Graf 3.1: Migrace občanů z EU-12 do čtyř nejžádanějších zemí (1990)

Zdroj: vlastní úprava (BARNES, I., BARNES, P. M. The enlarged European Union)

⁷⁵ Tabulka se všemi dvanácti státy včetně grafu je zobrazena v Příloze č. 8 a 9.

V grafu je zřetelně vidět, že mezi nejzajímavější země pro občany EU-12 je především Francie, do které celkově migrovalo v roce 1990 přes 1,3 milionů pracovníků. Do Francie směřovali především občané ze států jižní Evropy, a to z Portugalska, Itálie a Španělska. Italové rovněž hodně migrovali do Belgie za vidinou lepších výdělků a pracovních příležitostí. Jednalo se především o Italy z jižní části poloostrova, která se potýká s chudobou a nižší životní úrovní.

Masivní příliv rovněž zaznamenala Velká Británie, kdy nejpočetnější pracovníci pochází ze sousedního Irska. Německo příliš zřetelný příval migrantů z určitých států nezaznamenalo, ovšem i tak ho lze označit za poměrně frekventované.

3.2 Zhodnocení situace po základním přechodném období

Jak již bylo zmíněno, celkem dvanáct členských zemí EU-15 se rozhodlo aplikovat vůči novým členům přechodná opatření. Před skončením dvouleté přechodné fáze musí Evropská komise vydat zprávu⁷⁶, na jejímž základě Rada Evropské unie zhodnotí důsledky mobility pracovníků z nových členských států a členské země EU-15 musí nejpozději do konce tohoto přechodného období informovat Komisi o dalším postupu vůči novým členům.

V Bruselu dne 8. února 2006 byla tedy vydána **Zpráva o působení přechodných ustanovení stanovených ve smlouvě o přistoupení z roku 2003**.⁷⁷ Tato zpráva, jenž má analyticko-popisný charakter, vyhodnocuje fungování a účinky přechodných období na volný pohyb pracovníků za první dva roky od rozšíření Evropské unie. Zpráva především sleduje, jaké je zastoupení trvale usazeného obyvatelstva z EU-10 ve starých zemích v jednotlivých letech a následně pak procentuální složení celkového obyvatelstva v dané zemi v určitém roce. Rovněž sleduje i situaci v případě zaměstnanosti občanů EU-10 v těchto původních státech, nezapomíná také na zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a úroveň vzdělání.

⁷⁶ Zpráva je vypracovávána na základě smlouvy o přistoupení, jenž stanoví, že zavedení některých právních předpisů Společenství ohledně volného pohybu pracovníků může být odloženo maximálně o 7 let. Celkově tedy budou vypracovány tři zprávy.

⁷⁷ Zpráva hodnotí působení přechodných opatření od 1. května 2004 do 30. dubna 2006.

Zpráva dokazuje, že počet pracovníků z EU-10 se od rozšíření sice v EU-15 zvýšil, ovšem relativní dopad⁷⁸ je poměrně malý a dá se říci, že měl dokonce příznivý efekt. To je však možná způsobeno právě omezením ze strany EU-15, čímž efekt nedosáhl takové velikosti, jenž by celkově ovlivnila pracovní trhy.

Následující tabulka ukazuje procentuální vyjádření občanů pocházejících ze zemí EU-10 a EU-15, kteří se usadili v některé ze zemích EU-15.

Tab. 3.1: Trvale usazené obyvatelstvo v produktivním věku podle státní příslušnosti

Cílová země	Státní příslušnost v procentech					
	EU-15			EU-10		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Belgie	5,4	5,8	5,8	0,2	0,2	0,2
Dánsko	1,0	1,1	1,1	-	-	-
Finsko	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Francie	1,9	2,1	1,9	0,1	0,1	0,1
Irsko	3,4	3,3	3,0	-	-	2,0
Lucembursko	37,2	37,6	37,6	0,3	0,3	0,3
Německo	2,7	2,6	2,8	-	-	0,7
Nizozemsko	1,5	1,5	1,4	0,1	0,1	0,1
Portugalsko	0,3	0,4	0,4	-	-	-
Rakousko	1,7	1,8	1,9	0,7	0,8	1,4
Řecko	0,2	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4
Spojené království	1,8	1,8	1,7	0,2	0,3	0,4
Španělsko	1,1	1,2	1,2	0,2	0,2	0,2
Švédsko	2,2	2,2	2,3	0,2	0,2	0,2
EU-15	2,0	2,1	2,1	0,2	0,2	0,4
EU-10	-	0,2	0,2	-	0,1	0,2
EU-25	1,9	1,7	1,7	0,1	0,1	0,3

Zdroj: BARNES, I., BARNES, P. M. The enlarged European Union

V jednotlivých zemích EU-15 docházelo podle tabulky téměř k zanedbatelným přírůstkům občanů se státní příslušností zemí EU-10. Srovnáme-li jednotlivé členy,

⁷⁸ Poměr mezi počtem povolení vydaných pro účely zaměstnání a obyvatelstvem hostitelské země v produktivním věku.

zjistíme, že Rakousko zaznamenalo od roku 2003 největší nárůst a spolu s Irskem se dostalo přes 1 %. Těmito údaji by se Rakousko mohlo bránit a ospravedlňovat zavedená přechodná opatření. Ve skutečnosti ovšem tato čísla nejsou tak extrémní, jak Rakousko s ostatními státy na začátku fungování přechodných období očekávalo. Německo lze pro rok 2005 označit jako třetí stát, v němž se nachází oproti zbývajícím státům vyšší počet trvale žijících občanů z EU-10. Také jemu číslo 0,7 % stačí k tomu, aby nedále aplikovalo národní opatření, a to nejspíš v celé jeho možné délce – sedm let.

V zemích jako je Dánsko, Irsko, Německo a Portugalsko nejsou údaje k dispozici nebo nejsou spolehlivé z důvodu malé velikosti výběrového souboru.⁷⁹

Tabulka rovněž dokazuje skutečnost, že neexistuje přímý vztah mezi velikostí mobility z členských států EU-10 a přechodnými opatřeními. Vzorovým příkladem jsou země jako Irsko, Švédsko a Velká Británie, které nezavedly vůči pracovníkům hned po přistoupení žádná omezení. U těchto tří zemí došlo k velice mírnému až téměř k žádnému vzrůstu podílu pracovníků z EU-10.

U zemí, které zavedly přechodná opatření, je vidět, že se počet trvale žijících obyvatel ročně vůbec nemění. Je to způsobeno především zavedenými kvótami a také skutečností, že ne všechny žádosti o pracovní povolení jsou kladně vyřízeny. Rakousko je však výraznou výjimkou. Z 0,7 % vzrostl počet pracovníků až na 1,4 %. Srovnáme-li tuto skutečnost například se státy jako Velká Británie či Irsko, můžeme Rakousko považovat skutečně za paradox, neboť tato země, ač má aplikována přechodná opatření, zaznamenává růst trvale usazených pracovníků než právě státy, jenž tato opatření nezavedly.

Mnohem větší vypovídací schopnost má následující tabulka, která udává národnostní složení v jednotlivých státech EU-15, a to ze zemí původních členů Unie, nových členů Unie a třetích zemí.

⁷⁹ Itálie byla ze statistiky vyloučena, neboť její údaje nebyly rozděleny podle státní příslušnosti, čímž je zároveň vyloučena i z celkového úhrnu pro EU-15 a EU-25. V případě EU-10 je úhrn bez Polska.

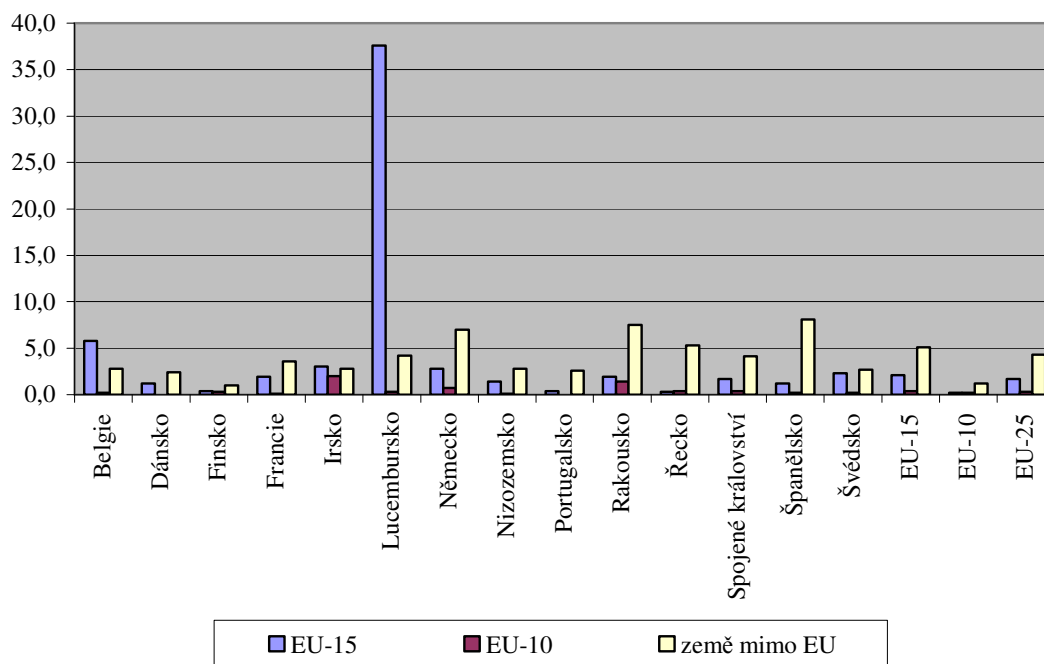
Tab. 3.2: Zastoupení v zemích EU-15 podle jednotlivých státních příslušností

Cílová země	Státní příslušnost v procentech (2005)			
	Státní příslušník	EU-15	EU-10	země mimo EU
Belgie	91,2	5,8	0,2	2,8
Dánsko	96,4	1,2	-	2,4
Finsko	98,3	0,4	0,3	1,0
Francie	94,4	1,9	0,1	3,6
Irsko	92,2	3,0	2,0	2,8
Lucembursko	57,9	37,6	0,3	4,2
Německo	89,5	2,8	0,7	7,0
Nizozemsko	95,7	1,4	0,1	2,8
Portugalsko	97,0	0,4	-	2,6
Rakousko	89,2	1,9	1,4	7,5
Řecko	94,0	0,3	0,4	5,3
Spojené království	93,8	1,7	0,4	4,1
Španělsko	90,5	1,2	0,2	8,1
Švédsko	94,8	2,3	0,2	2,7
EU-15	92,4	2,1	0,4	5,1
EU-10	98,4	0,2	0,2	1,2
EU-25	93,7	1,7	0,3	4,3

Zdroj: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0048:FIN:CS:PDF>

Srovnáním jednotlivých sloupců se až na některé výjimky potvrzuje fakt, že více cizinců v daných státech pochází především ze třetích států. V případě Belgie, Irska a Lucemburska jde o případ, kdy na jejich pracovní trh přišlo více pracovníků ze zemí původní patnáctky než ze zemí EU-10 a třetích zemí. V konečném úhrnu však jednoznačně převyšují pracovníci ze třetích zemí. Tato skutečnost je mnohem lépe viditelná v následujícím grafu.

Graf 3.2: Zastoupení v zemích EU-15 podle jednotlivých státních příslušností

Zdroj: vlastní úprava (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0048:FIN:CS:PDF>)

Podíl státních příslušníků pocházejících ze zemí, jenž nejsou členy Unie, je mnohem vyšší. To lze vysvětlit především historickými důvody a také tím, že migrace z EU-10 je poněkud nedávnou záležitostí oproti přistěhovalectví ze třetích zemí, které je mnohem významnějším jevem. Výjimku zde však výrazně tvoří Lucembursko, které je v tomto případě jediným největším příjemcem migrantů pocházejících ze zemí EU-15, a to až ve výši téměř 37 %. Graf rovněž velice zřetelně zobrazuje fakt, že procentuální zastoupení migrujících pracovníků ze zemí EU-10 není tak markantní, jak se očekávalo.

3.2.1 Zaměstnanost v zemích Unie

Zaměříme-li se na míru zaměstnanosti, tak od počátku rozšíření dochází v jednotlivých zemích k výraznému poklesu nezaměstnanosti a dochází k pozitivnímu vývoji na trhu práce nových členských zemí. Tato příznivá situace tak nezvyšuje tlak na pohyb směřující ze zemí EU-8, neboť ekonomický růst se bude vyvíjet kladným směrem, čímž se vytvářejí nová pracovní místa.⁸⁰

⁸⁰ Tabulka míry zaměstnanosti v zemích Unie je uvedena v Příloze č. 10.

Nás však více zajímá fakt, jak se změnila zaměstnanost po přistoupení nových členů. V tabulce je uvedena zaměstnanost státních příslušníků z EU-10 v jednotlivých státech EU-15. Z hodnocení je ze stejných důvodů vyloučena opět Itálie a dále také Portugalsko, Lucembursko a Dánsko.

Tab. 3.3: Míra zaměstnanosti občanů ze zemí EU-10 v zemích EU-15

	2004	2005
Belgie	64	55
Finsko	67	55
Francie	61	62
Irsko	-	85
Německo	-	51
Nizozemsko	63	64
Rakousko	58	66
Řecko	47	47
Spojené království	72	75
Španělsko	68	78
Švédsko	62	62
EU-15	59	62
EU-10	-	68
EU-25	59	62

Zdroj: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0048:FIN:CS:PDF>

V zemích jako je Francie, Nizozemsko, Rakousko, Španělsko a Velká Británie lze sledovat zajímavou skutečnost – zvýšení míry zaměstnanosti pracovníků z EU-10. To může být způsobeno dvěma fakty:

1. Tím, že došlo k rozšíření Unie, se odkryla část šedé ekonomiky, kterou představovali pracovníci z EU-10, jenž byli zaměstnání na černo. Díky tomuto odhalení došlo k většímu souladu se zákonnými pracovními normami, k lepší sociální soudržnosti a k vyšším příjmům z daní z příjmu a příspěvku sociálního zabezpečení.⁸¹

⁸¹ Díky této skutečnosti může být nárůst mobility práce ze strany EU-10 menší.

2. Ke zlepšení míry zaměstnanosti mohlo dojít v důsledku změny postojů zaměstnavatelů, lepší právní úpravě, větší možnosti zakládání soukromých podniků či lepší a kvalitnější informovanosti.

Díky těmto skutečnostem státní příslušníci EU-10 pozitivně přispívají ve všech členských státech k celkovým výsledkům trhu práce, k udržitelnému ekonomickému růstu a k lepšímu stavu veřejných financí. Tento přínos je způsoben hlavně také tím, že většina států EU-15 trpí značným nedostatkem některých kvalifikovaných pracovníků a neochotou domácí pracovní síly obsazovat některá nelukrativní pracovní místa.

Tab. 3.4: Zaměstnanost v jednotlivých odvětvích podle státní příslušnosti (2005)

Odvětví	Státní příslušnost v procentech		
	Státní příslušník	EU-15	EU-10
Zemědělství a rybolov	4	(2)	(3)
Průmysl	18	19	18
Stavebnictví	8	8	15
Maloobch. prodej; hotely a restaurace; doprava	25	28	28
Finanční služby a realitní služby	13	16	14
Veř. správa; vzdělávání; zdravotnictví; ostatní	32	27	23

Zdroj: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0048:FIN:CS:PDF>

Podle rozložení pracovní síly vyplývá, že mírný příliv pracovníků z EU-10 nevytlačil národní pracovníky, jak se většina členských států EU-15 obávala a preventivně zavedla přechodná opatření. Tento fakt potvrzuje skutečnost, že domácí státní příslušníci jsou poměrně více soustředěni do oblasti služeb, a zvláště pak do oblasti veřejné správy, vzdělávání a zdravotnictví.

Tato skutečnost je dobře viditelná například u stavebnictví, které již tolik domácích pracovníků nevykonává a zde je možnost pro občany EU-10, kteří chybějící pracovní sílu „doplní“.

3.2.2 Závěr zprávy a vlastní závěry

Výše uvedené údaje jednoznačně dokazují, že mobilita ze zemí EU-10 do zemí EU-15 má na pracovní trhy pozitivní účinky. Pracovníci z nových zemí především zmírňují nedostatek pracovních sil v některých oborech a umožňují zároveň vytvářet nová pracovní místa v oblastech, kde by hrozila malá obsazenost, a tudíž i nedostatečné uspokojování domácí poptávky. Zaměstnávání zahraničních pracovníků rovněž přináší zisky veřejným rozpočtům v podobě daní a příspěvku sociálního zabezpečení. V celkovém efektu pak má vliv na zvyšování zaměstnanosti, jenž vede k ekonomickému růstu a snižování celkové nezaměstnanosti.

3.3 *Současná situace ve vybraných zemích Unie*

I přes pozitivní závěry Zprávy Komise a zjištění, že mobilita z nových členských států nemá přímý vztah s přechodnými opatřeními a celkově má migrace pozitivní účinky, najdou se země, které nadále trvají na přechodných ustanoveních. Stále zbývá několik členských států EU-15, které doposud neotevřely nebo jen částečně otevřely pracovní trhy novým členům. Jde především o pět zemí, a to Belgie, Dánsko, Francii, Německo a Rakousko. Činí tak především z obavy, že by mohlo dojít k vytlačení domácích pracovníků těmi zahraničními. Tento důvod je však podle mnoha ekonomů neopodstatněný. Podle průzkumu získávají tito zahraniční pracovníci právě taková pracovní místa, o které domácí pracovník nemá zájem a stát se tak potýká s nedostatkovými pracovními sílami.⁸²

3.3.1 Belgie

Ačkoli bylo Belgické království zprvu pouze pro dvouleté přechodné období, po skončení této doby došlo k prodloužení. Trh během následujícího tříletého období částečně uvolnila pro profese, jež je na domácím trhu nedostatek.

⁸² Mezi důvody, proč tak činí, je nedostatek aktuálních informací domácího obyvatelstva. Vlády by měly zvýšit informovanost svých občanů a představit přednosti a rizika otevřenosti pracovního trhu. Zdroj: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/78979-evropske-zeme-si-chrani-sve-pracovni-trhy/>

Podle statistik se však Belgie potýká s paradoxem – na straně jedné je na domácím pracovním trhu poměrně vysoká nezaměstnanost (okolo 8 %) a na straně druhé značný nedostatek kvalifikované pracovní síly. Celkově by mohla nabídnout až 60 000 volných pracovních míst (40 000 ve Vlámsku⁸³, 16 000 ve Valonsku a 4 000 v Bruselu).

Za nedostatkové profese se považují hlavně stavebníci, řidiči kamionů, automechanici nebo zdravotní personál.⁸⁴ V případě zdravotnického personálu vyřešila nedostatek jednorázovým nábořem zdravotních sester z Rumunska. V případě řidičů kamionů a jiných nákladních automobilů je za hlavní příčinu nedostatku považováno zrušení základní vojenské služby, která vedla v minulosti většinu vojáků k řidičské profesi.

Aby měla Belgie transparentnější informace o situaci na trhu práce a dopadech na domácí ekonomiku způsobené zaměstnáváním cizinců, zavedla 1. dubna 2007 *kontrolní systém pro cizince pracující v Belgii – Limosa*.⁸⁵ Všichni zahraniční pracovníci jsou povinni se do systému písemně nebo elektronicky zaregistrovat, a to i osoby samostatně výdělečně činné, na které se přechodná opatření nevztahují. Limosa zároveň slouží v boji proti zneužívání pracovních sil a má zajistit stejné podmínky pro všechny.

V únoru roku 2008 se nechalo belgické ministerstvo vnitra slyšet, že pracuje na návrhu o odstranění omezení volného přístupu na pracovní trh členům EU-10, která by měla padnout v květnu tohoto roku. Zaměstnavatel bude moci přijmout cizince jen ve vybraných profesích, jejichž seznam právě připravují místní úřady.⁸⁶

3.3.2 Německo

Německo dosud vyžaduje po cizincích povolení od úřadu práce, které obdrží na základě zaměstnavatelova doložení, že na stejné místo nenašel německého pracovníka. Výjimky a úlevy mají pendleři a sezónní zaměstnanci. Plný přístup na trh práce má ten, kdo v Německu alespoň rok trvale pracuje.

⁸³ Vlámsko je považováno za nejvíce kritickou oblast, protože je zde nižší míra nezaměstnanosti a tím pádem ztížená možnost výběru.

⁸⁴ Seznam jednotlivých profesí, u kterých je umožněn snadnější přístup na belgický trh, je uveden v Příloze č. 4.

⁸⁵ Cizinec se zde chápe jako osoba, která pochází mimo Belgie, tedy osoba přicházející ze zemí EU-15, zemí EU-10, zemí EU-2 a ze třetích zemí mimo Unii.

⁸⁶ Zdroj: http://www.lidovky.cz/belgie-pusti-cechy-na-pracovni-trh-dry-/ln_eu.asp?c=A080222_112727_ln_eu_mel

Od poloviny roku 2007 si však začalo uvědomovat rostoucí nedostatek pracovních sil, což vedlo k částečnému uvolnění pracovního trhu ke dni 1. listopadu 2007. Ovšem začíná se uvažovat také o odstranění celkového omezení uplatňované vůči novým členům, a to ještě před rokem 2009, kdy má končit druhé tříleté přechodné opatření.

Z počátku se uvažovalo o odstranění omezení pouze v těch sektorech, kde se počítá s píše s minimální mzdou a nehrozí tedy sociální dumping (stavebnictví). V poslední době však dochází k nedostatku pracovních sil i v jiných oborech, a to hlavně ve strojírenství a zemědělství, čímž vzniká obava, že pokud se nezačnou vyplácet vyšší mzdy pracovníkům přicházejících ze střední Evropy, bude velmi složité nalézt dostatek pracovní síly. Navíc se začínají více projevovat také nedostatky kvalifikované pracovní síly.

Od listopadu roku 2007 mohou na německý pracovní trh hlavně strojní inženýři, automobiloví odborníci a elektroinženýři. Zjednodušenou proceduru budou mít také uchazeči s vysokoškolským vzděláním bez ohledu na oboru. Na základě tohoto uvolnění se očekává zvýšení počtu pracovníků nad 12 000.

3.3.3 Rakousko

Stejně jako u Německa, tak i rakouský zaměstnavatel musí úřadu práce dokázat, že volné pracovní místo nemůže obsadit místním pracovníkem. Rakousko se však více snaží uvolnit svůj trh než sousedící Německo.

V dubnu 2007 došlo k prvnímu částečnému uvolnění pracovního trhu a 1. ledna 2008 k dalšímu. Má k tomu pádný důvod. Rakousku chybí především zdravotnický a ošetrovatelský personál, přesto je opatrná a nadále trvá na celém sedmiletém období.

Od počátku roku 2008 se tedy otevře rakouský pracovní trh až pro 7 000 pracovníků z nových členských zemí, a to jen pro 50 vybraných oblastí z celkového počtu 540.⁸⁷ Navíc bude zaměstnání uchazeče podmíněno povolením pracovního úřadu, který nejprve ověří, že na uvedené místo není žádný vhodný rakouský uchazeč nebo pracovník z původní členské země. Navíc je toho uvolnění stanoveno na roční zkušební

⁸⁷ Jedná se především o svářeče, zámečníky, elektrikáře, frézaře, truhláře, soustružníky, stavební dělníky, kuchaře, řezníky, oční optiky či strojní inženýry.

dobu, kdy koncem roku 2008 bude analyzován dopad a až na základě této analýzy se bude rozhodovat o dalším prodloužení.

Předpokládá se, že v Rakousku nyní legálně pracuje přes 60 000 pracovníků z nových členských zemí a očekává se, že nové zavedené opatření zvýší tento počet jen o dalších 10 %.

3.3.4 Dánsko

Ve druhé kapitole se hovoří o Východní dohodě, která byla zrevidována a přinášela s sebou částečné uvolnění trhu práce ve formě zjednodušeného systému vydávání pracovních povolení od 1. července 2006 do 1. ledna 2008.

29. června 2007 byla vydána již druhá aktualizace Východní dohody, která více uvolňuje dánský pracovní trh od 1. ledna 2008. Pracovníkům a zaměstnancům⁸⁸ z nových členských zemí pracujícím v dánských podnicích, jenž mají vyjednanou kolektivní dohodu, nebudou muset žádat o pracovní povolení, pokud splní řadu podmínek. Mezi ně patří například i povolení k pobytu, jenž musí pracovník mít, pokud zůstane v Dánsku déle než tři měsíce. Na základě tohoto povolení bude uděleno národní registrační číslo z registru občanů a daný pracovník bude zařazen do jazykových kurzů dánského jazyka.

Pokud bude pracovník zaměstnán v podniku, který nespadá pod kolektivní dohodu, musí nadále žádat o pracovní povolení

3.3.5 Francie

Francie se začala potýkat s nedostatkem pracovní síly, proto začala postupně uvolňovat svůj trh práce. 1. května 2006 došlo k částečnému uvolnění trhu v podobě zjednodušeného postupu pro pracovní povolení.

Pro rok 2008 Francie umožňuje přístup na pracovní trh celkem šedesáti profesím. Jedná se především o stavební dělníky, mechaniky, zahradníky, kuchaře, číšníky či řezníky.

⁸⁸ Jedná se také o vysoce kvalifikovanou pracovní sílu (vědce, učitele, specialisty), jejichž pracovní podmínky jsou většinou založeny na individuálním kontraktu.

3.3.6 Shrnutí

Ačkoli výše zmíněné země patří mezi ty státy, které nadále využívají přechodná opatření a chrání tak své pracovní trhy, jejich režimy lze považovat za poměrně liberální. Jde hlavně o Belgii a Francii. Udělování pracovních povolení vůči novým členům tak již nemůže být zpřísněno. Německo a Rakousko už nejsou tak liberální, ovšem jejich částečné uvolnění je z jejich strany poměrně benevolentní. Naproti tomu Dánsko lze považovat za nejméně přístupné.

Zaměříme-li se na úspěšnost žadatelů o pracovní povolení v těchto státech, údaje se pohybují nad 90 %.

Srovnáme-li jednotlivé pracovní trhy a především dopad přechodných období na ně, zaznamenáme různé problémy, s nimiž se potýkají. Státy, které přechodné opatření zavedly, se potýkají s poměrně značným nedostatkem kvalifikované pracovní síly. Některé ze zemí dokonce zavedly opatření, jenž si nejprve vyžadovalo kontrolu ze strany zaměstnavatele, zda-li na domácím trhu není k dispozici domácí pracovník. Až na základě toho mohl zaměstnat pracovníka z nové členské země. Pracovní trh tak trpěl nedostatkem pracovníků a volná pracovní místa byla delší dobu nevyužita. To vedlo k neuspokojení poptávky a k možné ztrátě zákazníků.

Například Nizozemí omezilo pracovní trh ještě kvótami, což mělo za následek mnoho neobsazených pracovních míst. To vedlo k částečnému uvolnění trhu a ke konci roku 2007 dokonce k úplnému otevření trhu. Nyní dochází ke zlepšení situace a volná místa zaplňují pracovníci z řad nových členských zemí.

Závěr

Na začátku roku 2004 se zdálo, že ochranná opatření bude uplatňovat menší polovina států EU-15. Výsledek v den přistoupení deseti nových členských zemí? Dvanáct států Unie zavádí národní opatření. Tato opatření se liší stát od státu, a to jak délkou trvání, tak i formou či typem opatření. Některé země zavádí systém kvót, jiné částečně uvolní pracovní trh jen pro vybrané sektory (především pro ty profese, jenž je na trhu nedostatek), jiné podmínku plného pracovního úvazku.

Aplikace těchto ochranných opatření však ztrácí na ekonomickém významu. Samotná ochrana domácího trhu před migrujícími občany za práci je spíše ke škodě, než k užitku. Některé profese a povolání domácí pracovníci buď to nechtějí danou profesi vykonávat (nízké platové ohodnocení, neatraktivnost) nebo je jen nedostatek požadované kvalifikované pracovní síly. Tomuto problému může pomoci právě volný pohyb osob, jenž může do dané země přinést chybějící pracovníky a uspokojit tak poptávku. Na základě toho dojde k růstu zaměstnanosti v dané zemi, ke snížení nezaměstnanosti v rámci Unie a k hospodářskému růstu v dané zemi.

Většina států, která zavedla k 1. květnu 2004 přechodná opatření, si tuto skutečnost brzy uvědomila a od 1. května 2006 trhy uvolnila či alespoň částečně uvolnila. Jsou však státy (Německo, Rakousko), které přesto od ochranných opatření nechtějí odstoupit a mají v plánu je využít až do konce možného uplatňování – do roku 2011.

Ani Zpráva Komise, jenž hodnotila působení přechodných opatření, nepřinutila země k přehodnocení situace. Komise dochází k závěru, že neexistuje přímý vztah mezi velikostí mobility z členských států EU-10 do zemí EU-15 a přechodnými opatřeními. Zároveň uvádí, že země, které nezavedly opatření, zaznamenaly ekonomický růst a celkové zlepšení na trhu práce. Celkově lze podle zprávy přechodná období označovat jako opatření, jenž brání volnému pohybu osob a omezuje zaměstnávání zahraničních pracovníků, jestliže se naskytne volné pracovní místo, o nějž nemá domácí pracovník zájem.

S největší pravděpodobností dojde k tomu, že pro rok 2009 bude muset Rakousko znovu zhodnotit dopady stávajících omezení. Na základě toho nejspíš dojde k částečnému otevření rakouského pracovního trhu z důvodu markantního nedostatku určitých profesí.

Belgie a Francie mají oproti Rakousku, Německu a Dánsku, kde je zaměstnávání občanů z nových členských států velmi omezené, přeci jen volnější pravidla. Srovnáme-li mezi sebou Rakousko a Německo, tak Rakousko lze označit za stát, jenž má blíže k případnému odstranění národních opatření a k uvolnění trhu. Rakousko více otevírá trh v podobě částečných uvolnění pro některé vybrané profese a nabízí vybraná volná pracovní místa kvalifikovaným pracovníkům.

Německo je v této záležitosti více konzervativní a trh jen nepatrně uvolňuje. Rovněž předesílá skutečnost, že zcela využije maximální možnou délku přechodných období, a to tedy až do roku 2011.

1. května 2011 dojde k plnému otevření všech zbývajících pracovních trhů zemí EU-15, jenž do této doby budou uplatňovat přechodná opatření, a to bez výjimky. Občané z EU-10 tak budou moci přijít pracovat do země Unie bez pracovního povolení. V důsledku toho by mělo dojít v celé Evropské unii (EU-27) k růstu zaměstnanosti, k ekonomickému růstu, ke zlepšení životní úrovně obyvatel a v neposlední řadě ke zkvalitnění služeb poskytující podniky, jenž zaměstnávají právě potřebné kvalifikované pracovníky ze zemí EU-10.

Seznam použité literatury

KNIHY:

- [1] FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*, 1. vydání. Brno: CDK, 2003. 743 stran. ISBN 80-7325-015-2.
- [2] ADÁMKOVÁ, V., CIHELKOVÁ, E. *Vnitřní trh Evropské unie*, 1. vydání. Praha: VŠE Praha, 2000. 60 stran. ISBN 80-245-0056-6.
- [3] PINDER, J. *Evropské společenství: Budování unie*, 1. vydání. Praha: Nadace Jiřího z Poděbrad pro evropskou spolupráci, 1994. 258 stran. ISBN 80-901281-2-2.
- [4] JANKŮ, M. *Evropská unie - právní systém*, 1. vydání. Praha: Computer Press, 2002. 162 stran. ISBN 80-7226-806-6.
- [5] ZLÝ, B. *Evropská unie v přelomovém období*. Karviná: Obchodně podnikatelská fakulta, 2002. 203 stran. ISBN 80-7248-149-5.
- [6] BARNES, I., BARNES, P. M. *The enlarged European Union*, 3. vydání. New York: Addison Wesley Longman Publishing, 1997. 419 s. ISBN 0 582 081157 PPR

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

- [7] *Směrnice Rady č. 68/360/EHS ze dne 15. října 1968 o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství* [on-line]. [Citováno 26. ledna 2008]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1968:257:0013:007:CS:HTML>
- [8] *Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství* [on-line]. [Citováno 26. ledna 2008]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1968:257:0002:006:CS:HTML>
- [9] *Nařízení Rady (EHS) č. 312/76 ze dne 9. února 1976, kterým se mění ustanovení nařízení (EHS) č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, která se týkají práva sdružovat se v odborových organizacích pracovníků* [on-line].

[Citováno 7. února 2008]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:01:31976R0312:CS:PDF>

- [10] *Usnesení Vlády České republiky ze dne 7. ledna 2004 č. 13 k postoji vlády k přechodnému období pro volný pohyb pracovníků* [on-line]. [Citováno 26. ledna 2008]. Dostupné z: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/27A00AD26AA38331C12571B600707FD7?OpenDocument

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

- [11] *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli* [on-line]. [Citováno 26. prosince 2007]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/30/dcc6092c3cae376568b9459812014a1f.pdf>
- [12] *Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství* [on-line]. [Citováno 27. prosince 2007]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/30/35fc36d567fd5ebe11b2f3fbbb31c43d.pdf>
- [13] *Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o založení Evropského společenství* [on-line]. [Citováno 29. prosince 2007]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/30/ccde3ec96e186d5aa3eecd3037cea04.pdf>
- [14] *Přechodná pravidla* [on-line]. [Citováno 27. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.udi.no/upload/Spraak/Tsjekkisk/FaktaarkOvergangsreglerTsjekkisk.pdf>
- [15] *SMLOUVA Z NICE. Mezivládní konference o institucionální reformě EU* [on-line]. [Citováno 7. ledna 2008]. Dostupné z: www.evropska-unie.cz/download.asp?id=169
- [16] *Příloha č. V – Akt o podmínkách přistoupení* [on-line]. [Citováno 6. února 2008]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/1365/priloha_V.pdf
- [17] *Přechodná opatření pro volný pohyb pracovníků stanovena ve smlouvě o přistoupení* [on-line]. [Citováno 2. dubna 2008]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/176&format=DOC&aged=1&language=CS&guiLanguage=en>

- [18] *Niceská smlouva pozměňující Smlouvu o založení Evropského společenství* [on-line]. [Citováno 29. prosince 2007]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/30/8ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>
- [19] *Smlouva o Ústavě pro Evropu* [on-line]. [Citováno 7. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/files/19/D76E8536-54F3-43CC-8939-3AA24DB08F24.pdf>
- [20] *Dohoda mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích* [on-line]. [Citováno 7. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/40/d3dc6d683ac940e4f1356b48e0861ffd.pdf>
- [21] *Prováděcí úmluva k Schengenské dohodě* [on-line]. [Citováno 7. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/30/1dfd64785613869f022080267e216a1f.pdf>
- [22] *Agreement among the Liberals, the Conservatives, the Social Democrats, the Socialist People's Party and the Social Liberal Party concerning revision of the agreement on the enlargement of the European Union and the Danish labour market* [on-line]. [Citováno 7. února 2008]. Dostupné z: <http://www.bm.dk/graphics/Dokumenter/Temaer/EU%20og%20internationalt/Revised%20agreement.pdf>
- [23] *Souhrnná informace o národních opatřeních vybraných členských zemí EU v oblasti volného pohybu pracovních sil* [on-line]. [Citováno 17. března 2008]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/Files/PDF/SGVPPSpo01052006.pdf>
- [24] *Volný pohyb pracovních sil* [on-line]. [Citováno 20. února 2008]. Dostupné z: http://www.evropska-unie.cz/download/cz/informacni_listy/rozsirovani/Volny_pohyb_prac._sil.pdf
- [25] *Přechodná opatření pro volný pohyb pracovníků z nových členských států po rozšíření Evropské unie dne 1. května 2004* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/free_movement/docs/transition_cs.pdf

- [26] *Bilateral Agreements Switzerland – European Union* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: <http://www.europa.admin.ch/dienstleistungen/00553/index.html?lang=en>
- [27] *Switzerland – EU: The extension of the Agreement on the Free Movement of Persons* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: <http://www.europa.admin.ch/dienstleistungen/00553/index.html?lang=en>
- [28] *Rakousko: Přejížděcí období na volný pohyb osob a služeb* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: www.crr.cz/download.php?fid=58
- [29] *Zpráva o působení přechodných ustanovení stanovených ve smlouvě o přistoupení z roku 2003 (období od 1. května 2004 do 30. dubna 2006)* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0048:FIN:CS:PDF>
- [30] *Agreement between the government (the Liberal Party and the Danish Conservative Party), the Social Democrats, the Socialist Peoples' Party and the Social Liberal Party regarding the EU enlargement and the Danish labour market* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: http://www.bm.dk/graphics/English/Documents/2007/Revideret_oestaftale_af_29%20juni_maal_eng.pdf
- [31] *Volný pohyb pracovních sil z a do nových členských zemí států – jak to bude v praxi?* [on-line]. [Citováno 15. dubna 2008]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/free_movement/docs/pr_cs.pdf

DALŠÍ PUBLIKACE:

- [32] EVROPSKÁ KOMISE *Svoboda, bezpečnost a spravedlnost pro všechny: Spravedlnost a vnitřní záležitosti v Evropské unii*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005. 22 stran. ISBN 92-894-6711-8.
- [33] ZAHRADNÍK, P. „Německo a Rakousko zčásti otevřou své pracovní trhy.“ *Měsíčník EU aktualit*. 2007, ročník 6, číslo 48, strana 3-4. ISSN 1801-5034.

- [34] Ministerstvo práce a sociálních věcí „Portugalsko, Španělsko, Řecko, Finsko a Island otevřely svůj pracovní trh.“ *Eurokurýr*. 2006, ročník 1, číslo 5, strana 12. ISSN 1801-4925.

WWW – STRÁNKY:

- [35] *Euroskop.cz* [on-line]. [Citováno 10. listopadu 2007]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/>
- [36] *EUROPA – Eurostat – Home page* [on-line]. [Citováno 1. února 2008]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL
- [37] *Schengenské spolupráce a ochrana státních hranic* | *mvcr.cz* [on-line]. [Citováno 10. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/azyl/schengen.html>.
- [38] *EU v kostce – Evropa ve 12 lekcích – Deset historických kroků* [on-line]. [Citováno 15. ledna 2008]. Dostupné z: http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_2/index_cs.htm
- [39] *Home – Schengen and Europe* [on-line]. [Citováno 5. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.people.ex.ac.uk/watupman/undergrad/rich/hist.htm>
- [40] *Práce v Evropské unii: jaké máme možnosti? – Peníze.cz* [on-line]. [Citováno 20. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/18661-prace-v-evropske-unii-jake-mame-moznosti>
- [41] *MPSV.CZ : Přechodná období pro volný pohyb českých pracovníků* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1282>
- [42] *Informace z Evropy 4/2004* [on-line]. [Citováno 20. února 2008]. Dostupné z: http://www1.eis.cuni.cz/cze/info4_04.html
- [43] *FinExpert – Přehled: Jak na práci a studium v Evropské unii* [on-line]. [Citováno 4. února 2008]. Dostupné z: <http://www.finexpert.cz/default.aspx?section=20&server=1&article=1736>

- [44] *Zákony – Vyhledávání – Portál veřejné správy České republiky* [on-line]. [Citováno 14. března 2008]. Dostupné z: http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/c/313/ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_l=7/1995&PC_8411_ps=10#10821
- [45] *SCADPlus: The Schengen area and cooperation* [on-line]. [Citováno 18. března 2008]. Dostupné z: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33020.htm>
- [46] *Luxemburg.CZ – Lucembursko – Češi a Slováci v Luxu, - Články – Životní a pracovní podmínky – Lucembursko* [on-line]. [Citováno 16. března 2008]. Dostupné z: http://www.luxemburg.cz/index.php?ind=clanky&op=entry_view&iden=162
- [47] *Velvyslanectví České republiky ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska* [on-line]. [Citováno 8. ledna 2008]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=31473&ido=15421&idj=1&amb=153>
- [48] *Německo zvažuje otevření svého pracovního trhu | Mobilita pracovníků | Evropská unie – portál o EU | EurActiv.cz* [on-line]. [Citováno 18. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/mobilita-pracovnik/clanek/nemecko-zvazuje-otevreni-sveho-pracovniho-trhu>
- [49] *EU.ODS.cz / EU prakticky* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: http://euods.pspace.cz/?c_id=49
- [50] *Život a práce v EU/EHP* [on-line]. [Citováno 20. ledna 2008]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme
- [51] *Irsko Aktuálně – Největší české stránky o Irsku* [on-line]. [Citováno 2. března 2008]. Dostupné z: http://www.irsko-aktualne.cz/j_prace.php?menuf=537
- [52] *Free Movement of Persons Switzerland* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: http://www.bfm.admin.ch/bfm/en/home/themen/schweiz_-_eu.html
- [53] *Velvyslanectví České republiky v Dánsku* [on-line]. [Citováno 25. března 2008]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=40084&ido=17620&idj=1&amb=39&ParentIDO=17591>

- [54] *Švédsko nezavede přechodné opatření na volný pohyb pracovních sil* | *Sociální politika* | *Evropská unie – portál o EU* | *EurActiv.cz* [on-line]. [Citováno 25. února 2008]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/vdsko-nezavede-pechodn-opaten-na-voln-pohyb-pracovnich-sil>
- [55] *Kapitola V – 1. VOLNÝ POHYB OSOB – Zákony – Smlouva o přistoupení k EU – Portál veřejné správy České republiky* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/_s.155/705?docid=100
- [56] *Belgie pustí Čechy na pracovní trh* – *www.lidovky.cz* [on-line]. [Citováno 7. dubna 2008]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/belgie-pusti-cechy-na-pracovni-trh-dry-/ln_eu.asp?c=A080222_112727_ln_eu_mel
- [57] *EUROPA – EURES – Život a práce* [on-line]. [Citováno 10. dubna 2008]. Dostupné z: <http://europa.eu.int/eures/main.jsp?acro=lw&lang=cs&catId=490&parentId=0>
- [58] *The EU's relations with Western Europe* [on-line]. [Citováno 15. dubna 2008]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/external_relations/we/index_en.htm
- [59] *MPSV.CZ : Mezinárodní smlouvy v oblasti zaměstnanosti* [on-line]. [Citováno 3. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1340>
- [60] *EUROPA – Rapid – Press Releases* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/176>
- [61] *Vzslání pracovníku do Itálie* | *Dotaz* | *Euroservis* [on-line]. [Citováno 2. března 2008]. Dostupné z: <http://euroservis.czechtrade.cz/dotaz/vzslani-pracovniku-do-italie-1805/>
- [62] *Velvyslanectví České republiky v Římě* [on-line]. [Citováno 3. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=37674&ido=5325&idj=1&amb=65>
- [63] *Česká republika v EU* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm

- [64] :: *Portál sdružení EUROPEUM* :: [on-line]. [Citováno 15. února 2008]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/index.php>
- [65] *Otevřou evropské země své pracovní trhy? - Finance* [on-line]. [Citováno 1. března 2008]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/62224/>
- [66] *Employment and Social Affairs* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/free_movement/enlargement_en.htm
- [67] *Volný pohyb pracovníků v rozšířené EU | Print version | Evropská unie – portál o EU | EurActiv.cz* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/print-version/link-dossier/voln-pohyb-pracovnk-v-rozen-eu>
- [68] *Irsko oznámilo omezení pro imigranty z nových členských zemí Unie | Sociální politika | Evropská unie – portál o EU | EurActiv.cz* [on-line]. [Citováno 10. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/irsko-oznmilo-omezen-pro-imigranty-z-novch-lenskch-zem-unie>
- [69] *Španělsko neprodlouží přechodné období omezující volný pohyb pracovníků | Sociální politika | Evropská unie – portál o EU | EurActiv.cz* [on-line]. [Citováno 10. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/panlsko-neprodlou-pechodn-obdob-omezujc-voln-pohyb-pracovnk>
- [70] *Ministry of Employment – EU enlargement* [on-line]. [Citováno 15. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.bm.dk/sw7008.asp>
- [71] *Velvyslanectví České republiky v Belgii* [on-line]. [Citováno 4. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=43634&ido=18651&idj=1&amb=21&ParentIDO=>
- [72] *Rakousko: komentář k volnému pohybu pracovních sil – BusinessInfo.cz* [on-line]. [Citováno 14. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rakousko/komentar-k-volnemu-pohybu-pracovnich-sil/1000794/46551/>

- [73] *MPO | Práce v SRN | Informační materiál o zaměstnávání českých firem ve spolkové republice Německo na základě smluv o dílo* [on-line]. [Citováno 25. března 2008]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument2618.html>
- [74] *Nizozemí – pracovní povolení – Peníze.cz* [on-line]. [Citováno 3. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/15810>
- [75] *Přechodná období pro nové členské státy: dětské nemoci nebo členství II. kategorie?* [on-line]. [Citováno 7. dubna 2008]. Dostupné z: http://www.uclm.es/LAMUSA/ver_articulo.asp?articulo=60&lengua=cz
- [76] *FinExpert – Práce v Evropské unii* [on-line]. [Citováno 10. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.finexpert.cz/Rubriky/Prace-v-Evropske-unii/sc-17-sr-1-a-16650/default.aspx>
- [77] *Belgie otevře Čechům pracovní trh | Ekonomický deník E15* [on-line]. [Citováno 5. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.e15.cz/burzy-trhy/belgie-otevre-cechum-pracovni-trh-13924/>
- [78] *Belgický pracovní trh se více otevře pro Čechy – Podnikatel.cz* [on-line]. [Citováno 2. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/aktuality/belgicky-pracovni-trh-se-vice-otevre-pro-cechy/>
- [79] *Belgie chce zrušit omezení pracovního trhu pro Čechy – Novinky.cz* [on-line]. [Citováno 17. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/133806-belgie-chce-zrusit-omezeni-pracovniho-trhu-pro-cechy.html>
- [80] *Švédsko: přechodná období pro volný pohyb budou možná přísnější než se předpokládalo | Sociální politika | Evropská unie – portál o EU | EurActiv.cz* [on-line]. [Citováno 10. března 2008]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/vdsko-pechodn-obdob-pro-voln-pohyb-budou-mon-psnj-ne-se-pedp>
- [81] *Evropská komise – Vaše Evropa – Občané – Pracujeme v jiné zemi EU* [on-line]. [Citováno 19. dubna 2008]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/youreurope/nav/en/citizens/services/eu-guide/working/index_cs.html#11340

- [82] *MPSV.CZ : Nizozemsko otevřelo svůj pracovní trh* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4146>
- [83] *BBC Czech* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2004/02/040224_eu_immigration_map.shtml
- [84] *Pracovní povolení v rámci EU | ICM* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/pracovni-povoleni-v-ramci-eu>
- [85] *EK: Volný pohyb pracovníků se osvědčil* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: http://www.financninoviny.cz/kariera/index_view.php?id=175583
- [86] *Evropské země si chrání své pracovní trhy – Finance.cz* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/78979-evropske-zeme-si-chrani-sve-pracovni-trhy/>
- [87] *Portal Principauté de Liechtenstein – State – Free movement of person* [on-line]. [Citováno 20. března 2008]. Dostupné z: http://www.liechtenstein.li/fr/liechtenstein_main_sites/portal_fuerstentum_liechtenstein/fl-staat-staat/fl-staat-ewr/fl-staat-ewr-ewrabkommen/fl-staat-ewr-eeaagreement-freedoms/fl-staat-ewr-eeaagreement-persons.htm?printout=2
- [88] *EUROPA – Eurostat – Eurostat: Dataset Details 3wd* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1073,46870091&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_product_code=LFSI_EMP_Q
- [89] *MPO | Vysílání pracovníků* [on-line]. [Citováno 19. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/eu-a-vnitri-trh/vysilani-pracovniku/>
- [90] *Týdeník Veřejné správy | mvcr.cz* [on-line]. [Citováno 16. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2006/15/zahr.html>
- [91] *Nizozemí otevře Česku pracovní trh* [on-line]. [Citováno 16. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/109358-nizozemi-otevre-cesku-pracovni-trh.html>

- [92] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [on-line]. [Citováno 16. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=43634&ido=1&idj=1&amb=1&type=print>
- [93] *Povinnost registrace českých pracovníků v Belgii v systému LIMOSA – BusinessInfo.cz* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/belgie/povinnost-registrace-v-systemu-limosa/1000809/44348/>
- [94] *Rakousko od ledna uvolní částečně pracovní trh – Novinky.cz* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/124706-rakousko-od-ledna-uvolni-castecne-pracovni-trh.html>
- [95] *Rakousko od ledna částečně uvolní pracovní trh | Ekonomika.iHNed.cz* [on-line]. [Citováno 19. dubna 2008]. Dostupné z: <http://ekonomika.ihned.cz/c1-22223560-rakousko-od-ledna-castecne-uvolni-pracovni-trh>
- [96] *Rakousko od Nového roku mírně pootevře pracovní trh* [on-line]. [Citováno 19. dubna 2008]. Dostupné z: http://www.financninoviny.cz/index_view.php?id=288838
- [97] *Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu Dánsko – BusinessInfo.cz* [on-line]. [Citováno 21. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/dansko-zakladni-podminky-pro-uplatneni-ceskeho-zbozi-na/8/1000808/#sec2>
- [98] *Dánsko: další země EU, která otevírá pracovní trh – Eurorubrika – Aktuálně.cz* [on-line]. [Citováno 20. dubna 2008]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/eurorubrika/clanek.phtml?id=458848>
- [99] *Francie postupně uvolní svůj pracovní trh | EU.iHNed.cz* [on-line]. [Citováno 19. dubna 2008]. Dostupné z: http://ekonomika.ihned.cz/1-10071660-18016010-001000_d-39

Seznam zkratek a symbolů

EU	Evropská unie, European Union
EU-8	Nové členské země bez Malty a Kypru
EU-10	Nové členské země, jež přistoupily 1. května 2004
EU-15	Původních patnáct členů před největším rozšířením
EU-25	Počet členských zemí po rozšíření v roce 2004
EU-27	Počet členských zemí po rozšíření v roce 2007
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ECSC	European Coal and Steel Community
EHS	Evropské hospodářské společenství
EEC	European Economic Community
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
EAEC	European Atomic Energy Community
ES	Evropské společenství
EHP	Evropský hospodářský prostor
EEA	European Economic Area
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EFTA	European Free Trade Association
DPH	Daň z přidané hodnoty
HDP	Hrubý domácí produkt
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika

Seznam tabulek

Tab. 3.1: Trvale usazené obyvatelstvo v produktivním věku podle státní příslušnosti

Tab. 3.2: Zastoupení v zemích EU-15 podle jednotlivých státních příslušností

Tab. 3.3: Míra zaměstnanosti občanů ze zemí EU-10 v zemích EU-15

Tab. 3.4: Zaměstnanost v jednotlivých odvětvích podle státní příslušnosti (2005)

Seznam grafů

Graf 3.1: Migrace občanů z EU-12 do čtyř nejžádanějších zemí (1990)

Graf 3.2: Zastoupení v zemích EU-15 podle jednotlivých státních příslušností

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Vrchlického 589, Bohumín 1, 735 81

Seznam příloh

- Příloha č. 1:** Seznam zrušených směrnic Směrnicí č. 2004/38/ES
- Příloha č. 2:** Hlavy a jednotlivé články Listiny základních práv Unie
- Příloha č. 3:** Členské země schengenského prostoru a datum podpisu dohody
- Příloha č. 4:** Seznam profesí usnadňující přístup na belgický pracovní trh
- Příloha č. 5:** Seznam profesí usnadňující přístup na francouzský pracovní trh
- Příloha č. 6:** Příhraniční oblasti (okresy) v České republice a Rakouské republice
- Příloha č. 7:** Přehled jednotlivých zemí EU/EHP a jejich přechodných období
- Příloha č. 8:** Tabulka volného pohybu osob mezi členskými státy EU-12 (1990)
- Příloha č. 9:** Graf volného pohybu osob mezi členskými státy EU-12 (1990)
- Příloha č. 10:** Míra zaměstnanosti v zemích Evropské unie v letech 2004 až 2007

Příloha č. 1

Seznam zrušených směrnic Směrnicí č. 2004/38/ES

Směrnice Rady č. **64/221/EHS** ze dne 25. února 1964 o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu a pobytu cizích státních příslušníků, která byla přijata z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví

Směrnice Rady č. **68/360/EHS** ze dne 15. října 1968 o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství

Směrnice Rady č. **72/194/EHS** ze dne 18. května 1972, kterou se oblast působnosti směrnice ze dne 25. února 1964 o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu a pobytu cizích státních příslušníků, která byla přijata z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a veřejného zdraví, rozšiřuje na pracovníky využívající práva zůstat na území členského státu poté, co zde byli zaměstnání

Směrnice Rady č. **73/148/EHS** ze dne 21. května 1973 o odstranění omezení pohybu a pobytu státních příslušníků členských států uvnitř Společenství v oblasti usazování a pohybu služeb

Směrnice Rady č. **75/34/EHS** ze dne 17. prosince 1974 o právu státních příslušníků členského státu zůstat po skončení výkonu samostatně výdělečné činnosti na území jiného členského státu

Směrnice Rady č. **75/35/EHS** ze dne 17. prosince 1974, kterou se oblast působnosti směrnice 64/221/EHS o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu a pobytu cizích státních příslušníků, která byla přijata z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví, rozšiřuje na státní příslušníky členského státu požívající právo zůstat po skončení samostatně výdělečné činnosti na území jiného členského státu

Oprava směrnice Rady č. **90/364/EHS** ze dne 28. června 1990 o právu pobytu

Oprava směrnice Rady č. **90/365/EHS** ze dne 28. června 1990 o právu pobytu zaměstnaných osob a osob samostatně výdělečně činných po skončení jejich pracovní činnosti

Oprava směrnice Rady č. **93/96/EHS** ze dne 29. října 1993 o právu pobytu pro studenty

Příloha č. 2

Hlavy a jednotlivé články Listiny základních práv Unie

Preamble

Hlava I – Důstojnost

Čl. 61 – Lidská důstojnost

Čl. 62 – Právo na život

Čl. 63 – Právo na nedotknutelnost lidské osobnosti

Čl. 64 – Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu

Čl. 65 – Zákaz otroctví a nucené práce

Hlava II – Svobody

Čl. 66 – Právo na svobodu a bezpečnost

Čl. 67 – Respektování soukromého a rodinného života

Čl. 68 – Ochrana osobních údajů

Čl. 69 – Právo uzavřít manželství a právo založit rodinu

Čl. 70 – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

Čl. 71 – Svoboda projevu a informací

Čl. 72 – Svoboda shromažďování a sdružování

Čl. 73 – Svoboda umění a věd

Čl. 74 – Právo na vzdělání

Čl. 75 – Právo svobodné volby povolání a právo pracovat

Čl. 76 – Svoboda podnikání

Čl. 77 – Právo na vlastnictví

Čl. 78 – Právo na azyl

Čl. 79 – Ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání

Hlava III – Rovnost

Čl. 80 – Rovnost před zákonem

Čl. 81 – Zákaz diskriminace

Čl. 82 – Kulturní, náboženská a jazyková rozmanitost

Čl. 83 – Rovnost žen a mužů

Čl. 84 – Práva dítěte

Čl. 85 – Práva starších osob

Čl. 86 – Začlenění osob se zdravotním postižením

Hlava IV – Solidarita

Čl. 87 – Právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku

Čl. 88 – Právo na kolektivní vyjednávání a akce

Čl. 89 – Právo na přístup ke službám zaměstnanosti

Čl. 90 – Ochrana v případě neoprávněného propuštění

Čl. 91 – Slušné a spravedlivé pracovní podmínky

Čl. 92 – Zákaz dětské práce a ochrana mladých lidí při práci

Čl. 93 – Rodinný a pracovní život

Čl. 94 – Sociální zabezpečení a sociální pomoc

Čl. 95 – Ochrana zdraví

Čl. 96 – Přístup ke službám obecného hospodářského zájmu

Čl. 97 – Ochrana životního prostředí

Čl. 98 – Ochrana spotřebitele

Hlava V – Občanská práva

Čl. 99 – Právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu

Čl. 100 – Právo volit a být volen v obecních volbách

Čl. 101 – Právo na řádnou správu

Čl. 102 – Právo na přístup k dokumentům

Čl. 103 – Evropský veřejný ochránce práv

Čl. 104 – Petiční právo

Čl. 105 – Volný pohyb a pobyt

Čl. 106 – Diplomatická a konzulární ochrana

Hlava VI – Soudnictví

Čl. 107 – Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces

Čl. 108 – Presumpce nevinu a právo na obhajobu

Čl. 109 – Zásady zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů

Čl. 110 – Právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin

Hlava VII – Obecná ustanovení upravující výklad

Čl. 111 – Oblast použití

Čl. 112 – Rozsah a výklad práv a zásad

Čl. 113 – Úroveň ochrany

Čl. 114 – Zákaz zneužití práv

Příloha č. 3

Členské země schengenského prostoru a datum podpisu dohody⁸⁹

Země⁹⁰	Podpis dohody	Vstup do EU	Zrušení kontrol
1. Belgie*	19. června 1990	23. července 1952	26. března 1995
2. Francie*	19. června 1990	23. července 1952	26. března 1995
3. Lucembursko*	19. června 1990	23. července 1952	26. března 1995
4. Německo*	19. června 1990	23. července 1952	26. března 1995
5. Nizozemsko*	19. června 1990	23. července 1952	26. března 1995
6. Itálie	27. listopadu 1990	23. července 1952	1. dubna 1998
7. Portugalsko	25. června 1991	1. ledna 1986	26. března 1995
8. Španělsko	25. června 1991	1. ledna 1986	26. března 1995
9. Řecko	6. listopadu 1992	1. ledna 1981	1. ledna 2000
10. Rakousko	28. dubna 1995	1. ledna 1995	1. dubna 1998
11. Dánsko	19. prosince 1996	1. ledna 1973	25. března 2001
12. Finsko	19. prosince 1996	1. ledna 1995	25. března 2001
13. Švédsko	19. prosince 1996	1. ledna 1995	25. března 2001
14. Island	18. května 1999	–	25. března 2001
15. Norsko	18. května 1999	–	25. března 2001
16. Česká republika	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
17. Estonsko	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
18. Kypr	16. dubna 2003	1. května 2004	–
19. Litva	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
20. Lotyšsko	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
21. Maďarsko	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
22. Malta	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
23. Polsko	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
24. Slovensko	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
25. Slovinsko	16. dubna 2003	1. května 2004	21. prosince 2007
26. Irsko	–	1. ledna 1973	–
27. Spojené království	–	1. ledna 1973	–
28. Švýcarsko	26. října 2004	–	–

⁸⁹ Není zde míněná zcela první Schengenská dohoda, ale Schengenská prováděcí úmluva.

⁹⁰ Státy označené * podepsaly Schengenskou dohodu již 14. června 1985, ovšem ta byla jen prozatímní.

Příloha č. 4

Seznam profesí usnadňující přístup na belgický pracovní trh

- stavební dělník, zedník, kameník, štukatér, betonář, sklenář, pokrývač, natěrač, instalatér, truhlář, tesař, jeřábník
- kuchař, pekař, cukrář, řezník, uzenář
- sezónní a pomocný pracovník v zemědělství a sadařství
- automechanik, obráběč kovů, pracovník v textilním průmyslu
- lodník, řidič nákladního auta, kamionu nebo autobusu
- zdravotní sestra (pro nemocniční i sociální péči)
- lékárník, provozní chemik, biolog
- účetní, pojišťovací agent, obchodní zástupce, obchodní manažer
- specialista na distribuci a marketing
- odborník na elektroniku, regulační, automatizační a klimatizační techniku
- projektový manažer v informačních a komunikačních technologiích
- inženýrské profese s vysokoškolským vzděláním – architekt, stavební inženýr, konstruktér, elektronik, informatik, elektromechanik, chemik, biochemik, agronom

Příloha č. 5

Seznam profesí usnadňující přístup na francouzský pracovní trh

1. stavebnictví a veřejné práce

- stavební dělník, betonář, dělník pro zemní a výkopové práce
- zedník, montér kovových konstrukcí, podlahář, parketář
- tesař, pokrývač, zámečnický instalatér, montér nábytku a kuchyňských linek
- stavební technik (návrhář, rozpočtář), geodet, stavební inženýr, vedoucí stavební party

2. hotelnictví, pohostinství a potravinářský průmysl

- pokojská, hotelový personál, kuchař, pomocný personál v restauracích, číšník, řezník

3. zemědělství

- sezónní pracovník pro pěstování a sklizeň zeleniny, ovoce, květin a vína
- pracovník pro práci na farmách a velkovýkrmnách (prasat, králíků a drůbeže)

4. strojírenství a opracování kovů

- hutník, slévač, obráběč kovů, zámečnický instalatér průmyslových rozvodů, připravář forem, odborný technický dozor v oblasti kovovýroby, konstruktér
- technik generátorů, technik a pracovník údržby kovoobráběcích strojů, odborník kvality, kontrolor ve výrobě elektrických a elektronických strojů a součástek
- montér a údržbář výtahů a jiných mechanických systémů

5. zpracovatelský průmysl (chemický, sklářský, stavebních hmot, papírenský)

- provozní pracovník v chemickém a energetickém průmyslu
- provozní pracovník v potravinářském průmyslu
- provozní pracovník ve výrobě potravinářských strojů
- provozní pracovník v hutnictví
- provozní pracovník ve sklářském průmyslu
- provozní pracovník v průmyslu cementu a stavebních hmot
- provozní pracovník v dřevařském a papírenském průmyslu
- provozní pracovník v masném průmyslu (porážka na jatkách, příprava, balení)
- provozní pracovník v nápojovém průmyslu (výroba vína, piva, sýrů)

6. obchod a marketing

- obchodní zástupce pro profesionální výrobky, polotovary, suroviny i služby, pracovník zasilatelských firem, podomní obchodník
- odborník na marketing a koncepci obchodních míst (rozmístění zboží)

7. úklidové služby

- čistič oken a výloh
- pouliční metař
- uklízeč

Příloha č. 6

Příhraniční oblasti (okresy) v České Republice a Rakouské republice

Česká republika

- Břeclav
- České Budějovice
- Český Krumlov
- Jindřichův Hradec
- Prachatice
- Znojmo

Rakouská republika

- Freistadt
- Hollabrunn
- Horn
- Gänserndorf
- Gmünd
- Mistelbach
- Rohrbach
- Urfahr-Umgebung
- Waidhofen/Thaya

Příloha č. 7

Přehled jednotlivých zemí EU/EHP a jejich přechodných období

1. 5. 2004 Od roku 2006

1. Belgie	ano	1. 5. 2006 částečné uvolnění pro nedostatkové profese
2. Česká republika	ne	
3. Dánsko	ano	1. 7. 2006 zjednodušený systém vydávání povolení
4. Estonsko	ne	
5. Finsko	ano	1. 5. 2006 zcela otevřen pracovní trh
6. Francie	ano	1. 5. 2006 zjednodušený systém vydávání povolení
7. Irsko	ne	(od počátku pouze systém povinné registrace)
8. Island	ano	1. 5. 2006 zcela otevřen pracovní trh
9. Itálie	ano	27. 7. 2006 zcela otevřen pracovní trh
10. Kypr	ne	
11. Lichtenštejnsko	ano	
12. Lucembursko	ano	1. 5. 2006 zjednodušený systém vydávání povolení 1. 11. 2007 zcela otevřen pracovní trh
13. Litva	ne	
14. Lotyšsko	ne	
15. Maďarsko	ano	(vůči těm zemím, jenž aplikují přechodná opatření)
16. Malta	ne	(automatické vydávání pracovních povolení)
17. Německo	ano	1. 11. 2007 částečné uvolnění pro nedostatkové profese
18. Nizozemsko	ano	1. 5. 2006 částečné uvolnění pro nedostatkové profese 1. 5. 2007 zcela otevřen pracovní trh
19. Norsko	ano	
20. Polsko	ano	(vůči těm zemím, jenž aplikují přechodná opatření)
21. Portugalsko	ano	1. 5. 2006 zcela otevřen pracovní trh
22. Rakousko	ano	04/2006 částečné uvolnění pro nedostatkové profese
23. Řecko	ano	1. 5. 2006 zcela otevřen pracovní trh
24. Slovensko	ano	(vůči těm zemím, jenž aplikují přechodná opatření)
25. Slovinsko	ano	(vůči těm zemím, jenž aplikují přechodná opatření)
26. Španělsko	ano	1. 5. 2006 zcela otevřen pracovní trh
27. Švédsko	ne	
28. Švýcarsko	ano	
29. Velká Británie	ne	(od počátku pouze systém povinné registrace)

Příloha č. 8

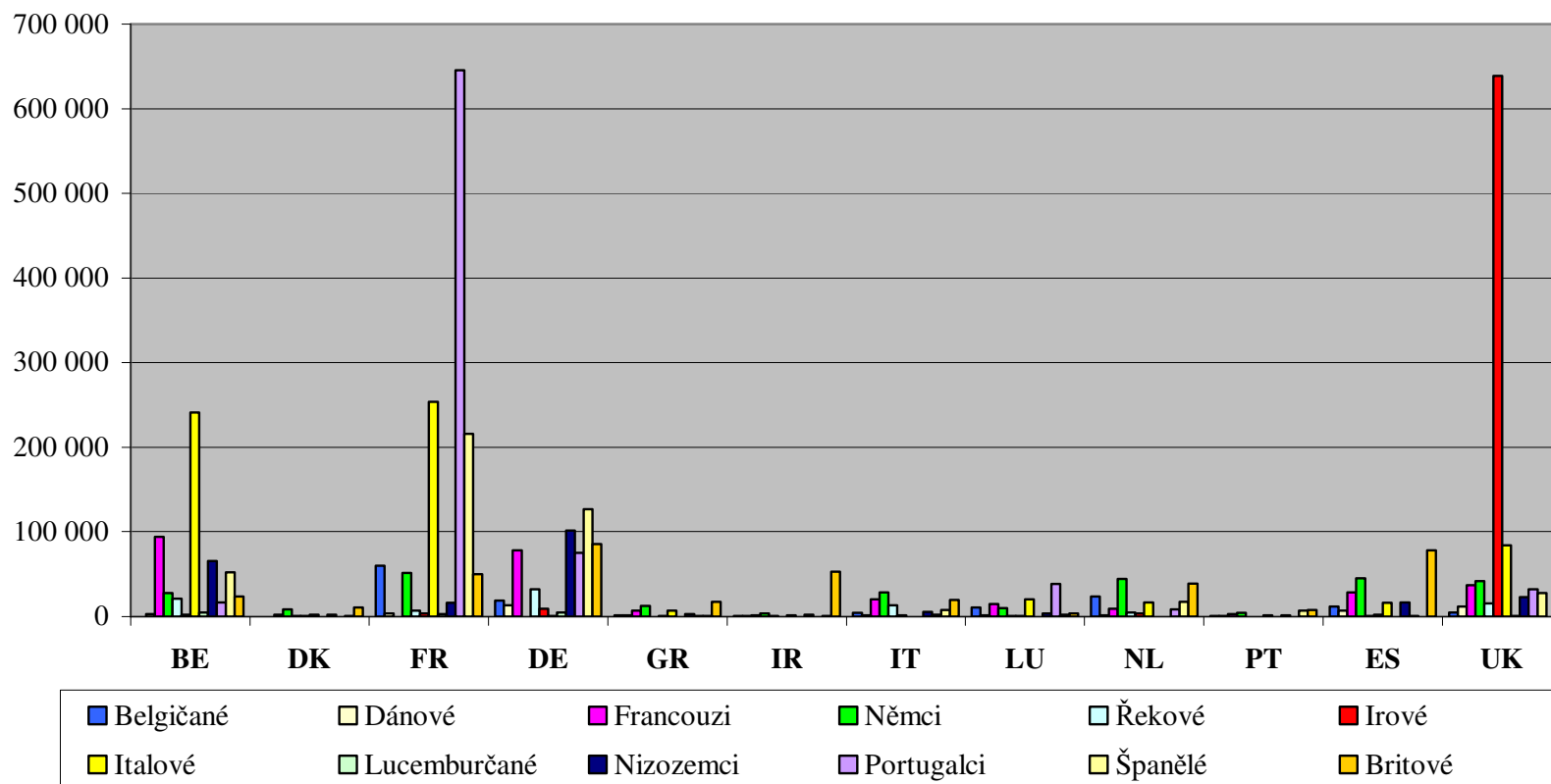
Tabulka volného pohybu osob mezi členskými státy EU-12 (1990)

		Cílová země migrujícího občana												
		BE	DK	FR	DE	GR	IR	IT	LU	NL	PT	ES	UK	Celkem
Migrující občané z původních zemí	Belgičané	–	328	59 705	18 697	1 382	700	4 107	10 688	23 554	960	11 979	5 000	137 100
	Dánové	2 558	–	3 460	13 429	1 277	900	1 408	1 531	1 579	391	6 716	12 000	45 249
	Francouzi	94 266	2 048	–	77 848	6 811	1 300	20 044	14 564	8 935	3 019	28 881	37 000	294 716
	Němci	28 071	8 437	51 483	–	12 286	3 200	28 784	9 672	44 331	4 484	45 576	42 000	278 324
	Řekové	20 908	544	6 735	32 109	–	1 000	13 459	852	4 878	54	655	15 000	96 194
	Irové	2 401	956	3 326	9 209	583	–	1 219	551	3 438	212	2 426	639 000	663 321
	Italové	241 175	1 990	253 679	548	6 725	1 400	–	19 999	16 925	1 137	15 765	84 000	643 343
	Lucemburčané	4 691	9	2 792	4 764	45	0	235	–	286	29	214	1 000	14 065
	Nizozemci	65 278	2 036	16 009	101 439	3 000	2 000	5 322	3 642	–	1 670	17 033	23 000	240 429
	Portugalci	16 538	328	645 578	74 890	364	0	2 373	38 477	8 278	–	613	32 000	819 439
	Španělé	52 246	859	216 015	126 963	971	800	7 864	2 200	17 192	7 294	–	28 000	460 404
	Britové	23 345	10 226	50 106	85 888	17 321	52 800	19 511	3 205	39 044	7 761	78 210	–	387 417
Celkem	551 477	27 761	1 308 888	545 784	50 765	64 100	104 326	105 381	168 440	27 011	208 068	918 000	4 080 001	

Zdroj: BARNES, I., BARNES, P. M. *The enlarged European Union*

Příloha č. 9

Graf volného pohybu osob mezi členskými státy EU-12 (1990)

Zdroj: vlastní úprava (BARNES, I., BARNES, P. M. *The enlarged European Union*)

Příloha č. 10

Míra zaměstnanosti v zemích Evropské unie v letech 2004 až 2007

	1/2004	2/2004	3/2004	4/2004	1/2005	2/2005	3/2005	4/2005	1/2006	2/2006	3/2006	4/2006	1/2007	2/2007	3/2007
Belgie	59,9	60,5	60,4	60,6	60,9	61,0	61,2	61,2	60,3	60,4	61,2	62,1	61,7	61,6	62,1
Bulharsko	51,6	55,1	56,0	54,1	53,0	56,2	57,9	56,0	55,5	59,1	60,3	59,8	59,7	61,6	62,7
Česká republika	63,7	64,1	64,4	64,5	64,1	64,7	65,2	65,2	64,8	65,3	65,4	65,6	65,5	66,0	66,3
Dánsko	74,5	76,0	76,6	75,6	75,2	75,5	76,1	76,8	76,5	76,9	78,2	77,9	76,7	77,3	77,1
Estonsko	62,5	62,9	63,3	63,4	63,2	64,9	64,7	65,0	67,4	68,8	67,9	68,1	68,6	69,7	70,2
Finsko	65,9	68,3	69,3	67,1	66,7	69,2	69,6	68,0	67,7	69,9	70,8	69,0	68,3	71,3	71,7
Francie	63,4	63,7	64,3	63,5	63,5	64,1	64,3	63,5	63,2	63,8	64,4	63,9	63,8	64,6	65,3
Irsko	65,7	65,5	67,2	66,7	66,8	67,1	68,8	67,8	68,0	68,1	69,6	68,7	68,5	68,9	69,9
Itálie	57,0	57,7	57,8	58,0	57,3	57,8	57,4	57,8	57,9	58,9	58,4	58,5	57,9	58,9	59,1
Kypr	-	69,4	69,1	68,8	68,4	68,7	68,7	68,1	68,2	69,5	70,4	70,4	69,8	71,2	71,3
Litva	60,2	61,4	61,7	61,4	61,4	62,6	63,4	63,1	63,0	63,7	64,2	63,5	63,9	65,4	66,1
Lotyšsko	61,4	62,2	63,3	62,2	62,5	63,0	63,8	63,9	64,3	65,5	68,0	67,4	66,4	67,6	69,0
Lucembursko	62,5	62,5	62,5	62,5	63,6	63,6	63,6	63,6	63,6	63,6	63,6	63,6	63,0	63,0	64,1
Maďarsko	56,6	56,6	56,8	57,0	56,4	56,8	57,3	57,1	56,7	57,3	57,6	57,6	56,9	57,6	57,7
Malta	54,4	53,4	54,0	54,0	54,6	53,6	53,5	53,8	54,4	54,3	55,5	55,1	55,1	55,7	56,1
Německo	64,0	65,0	65,3	65,9	65,4	65,8	66,3	66,5	66,4	67,4	68,1	68,3	68,4	69,1	69,9
Nizozemí	72,8	73,1	73,5	73,1	72,5	73,2	73,6	73,6	73,5	74,2	74,7	75,0	75,0	76,0	76,5
Polsko	50,5	51,4	52,3	52,4	51,5	52,2	53,7	53,7	52,6	53,9	55,6	55,7	55,4	56,8	57,8
Portugalsko	67,8	68,0	67,8	67,8	67,3	67,6	67,5	67,4	67,6	68,1	68,2	67,6	67,4	67,6	68,1
Rakousko	66,5	67,7	68,8	68,1	67,6	68,4	69,8	68,8	68,2	70,0	71,9	70,6	70,3	71,5	72,5
Rumunsko	55,4	58,7	59,3	57,4	56,6	58,7	57,8	57,2	57,2	59,6	60,9	57,4	57,2	59,6	60,5
Řecko	58,7	59,6	59,7	59,6	59,5	60,3	60,3	60,3	60,4	61,0	61,5	61,0	60,8	61,5	61,8
Slovensko	56,1	56,7	57,6	57,5	56,9	57,4	58,0	58,5	58,3	59,3	59,9	60,2	60,1	60,4	60,7
Slovinsko	63,8	65,6	66,8	64,9	65,2	66,0	66,6	66,0	65,9	67,1	67,2	66,0	66,0	68,3	69,0
Španělsko	60,3	60,9	61,5	61,8	62,1	63,2	63,9	64,0	64,0	64,7	65,2	65,2	65,1	65,8	66,0
Švédsko	71,0	72,4	73,3	71,5	70,7	72,6	73,6	72,3	71,5	73,1	74,7	73,2	72,7	74,3	75,7
Velká Británie	71,6	71,5	71,7	71,8	71,8	71,5	71,9	71,6	71,4	71,3	71,7	71,5	70,9	71,1	71,4
EU-15	64,2	64,8	65,2	65,1	64,9	65,4	65,7	65,5	65,4	66,1	66,6	66,5	66,2	66,9	67,4
EU-25	62,7	63,3	63,7	63,7	63,4	63,9	64,3	64,2	64,0	64,8	65,3	65,2	65,0	65,7	66,3
EU-27	62,2	62,9	63,4	63,2	62,9	63,5	63,9	63,8	63,5	64,4	65,0	64,8	64,5	65,4	66,0

Zdroj: vlastní úprava (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1073,46870091&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_product_code=LFSI_EMP_Q)